

73

Colecția POVESTIRI ȘTIINȚIFICO-FANTASTICE

NATHANIEL HAWTHORNE

FĂURARUL DE FRUMUSEȚE

EDITATĂ DE REVISTA
ȘTIINȚĂ și TEHNICĂ

NATHANIEL HAWTHORNE

DOUĂ POVESTIRI

traducere din limba engleză de
ELENA EPURAN și ANDREI BANTAȘ

Colecția „Povestiri științifico-fantastice”
73

NATHANIEL HAWTHORNE

(1804—1864)

„Hawthorne are stilul cel mai pur, gustul cel mai fin, cea mai folositoare cultură, umorul cel mai delicat, patosul cel mai emoționant, imaginația cea mai strălucitoare și cea mai deplină ingeniozitate."

Așa îl caracteriza Edgar Allan Poe, care a fost foarte sever cu toți scriitorii americani, cu excepția lui Hawthorne.

Ca și contemporanul său Edgar Poe, Nathaniel Hawthorne a rămas orfan de mic, și-a trăit copilăria intr-o singurătate demoralizantă, citind tot ce-i cădea în mînă, a urmat studii universitare și apoi a făcut hamalîc literar la diferite ziare și magazine ilustrate din provincie.

Hawthorne a fost silit să accepte diferite slujbe mărunte, ca să-și poată întreține familia, dar de multe ori a rămas timp îndelungat șomer. Cărțile nu și le-ar fi putut publica fără sprijinul unor prieteni credincioși care dispuneau de mai multe mijloace.

Intr-o epocă foarte timpurie (1841), cînd socialismul științific nu era încă dezvoltat, Hawthorne s-a alăturat concepțiilor socialismului utopic. Așa se face că el participă la organizarea unei colonii de tip fourierist. El fusese întotdeauna animat de idei radicale, nu putuse niciodată suferi convenționalismul vieții contemporane și întrezărea viitorul unei noi orînduiri sociale, legată mai ales de dorința de libertate, care ar fi adus înfăptuirea unui vechi vis al omenirii. Colonia din care a făcut parte Hawthorne era o fermă, unde scriitorul lucra cot la cot cu alți entuziaști, investindu-și toate micile economii în această experiență, pe care a înfățișat-o cu mult realism în romanul său „The Blithedale Romance" („Intîmplări din valea fericirii"). După căsătorie, Hawthorne a continuat să se ocupe de grădinărit, așa cum învățase în colonia socialistă.

Nathaniel Hawthorne e celebru mai ales prin romanul său „The Scarlet Letter" („Stigmatul"), care înfățișează în culori vii viața provinciei Noua Anglie, dominată de puritanismul fanatic. In afară de alte cîteva romane, de admirabilele basme pentru copii, reunite, și volumele „A Wonder Book" („Cartea minunilor") și „Tanglewood Tales" („Poveștile din Tanglewood"), partea cea mai însemnată a operei lui Hawthorne o constituie nuvelele morale, alegorice sau fantastice, care, prin temele adesea aluitoare, prin atmosfera pe alocuri tenebroasă și prin stilul lor rafinat, se aseamănă cu acelea ale lui Edgar Poe, mai cunoscute publicului nostru.

Povestirile lui Hawthorne au de obicei subiecte de un tragic sumbru — determinat de însăşi viaţa lui Hawthorne —, dar fără nimic macabru. Spre deosebire de cele ale contemporanului său Poe, nuvelele lui Hawthorne nu se învîrtesc în jurul unei crime sau al unui instinct pervers, nu sînt pline de fantome şi de materializări ale imaterialului. Pătruns de romantism, Hawthorne se aventurează şi el în misterul care depăşeşte experienţa, dar lasă să se înţeleagă în concluzie că faptele stranii pe care le relatează pot decurge din cauze materiale obscure sau prost observate.

Hawthorne are mult interes psihologic pentru personajele sale, pe care şi le plasează într-un cadru realist şi le urmăreşte pasiunile intelectuale, cultul pentru ştiinţă, în general viaţa lor interioară dominată de o idee atotstăpînitoare (construirea unei maşini „însufleţite", ca în „Făurar de frumuseţi", obsesia unei comori — reflex al vieţii americane şi al sărăciei în care se zbătea Peter Goldthwaite —, desăvîrşirea frumuseţii unei femei, ca în „Semnul din naştere" etc.).

În mai toate povestirile lui Hawthorne, intenţia moralizatoare este prezentă, şi foarte adesea autorul recurge în acest scop la alegorie (în „Făurar de frumuseţi", de pildă, un fluture cu aripi smălţuite reprezintă ideea de frumos). El ştie să pună abstracţia în slujba descrierii vieţii.

Ca şi eseurile sale, nuvelele lui Hawthorne sînt meditaţii asupra vieţii omului, scrise cu o profundă pătrundere psihologică. Hawthorne caută ca prin prezentarea unui minimum de întîmplări să pună în lumină un maximum de semnificaţie.

Aşa, de pildă, în povestirea „Făurar de frumuseţi", puţinele personaje şi întîmplări înfăţişate izbutesc să reliefeze atitudinile spirituale ale mai multor categorii sociale:

Peter Hovenden apare ca un reprezentant al micii burghezii sceptice şi vulgar materialiste, care pune accentul pe succesul în viaţă, pe îngustimea pragmatică a criteriului verificării în practică.

Un alt filistin e bogătaşul John Brown (din povestirea „Comoara lui Peter Goldthwaite"), care, în ciuda sentimentelor lui filantropice şi duioase pentru mizeria şi sminteala vechiului său prieten, Peter, nu se dă înapoi să profite de acestea, să-i ia avutul („pe un preţ bunicel") şi să-l declare nebun.

Robert Danforth, fierarul, naiv şi resemnat, lipsit de idealuri, e totuşi un om foarte cinstit. E cel mai simpatic dintre toţi bărbaţii din poveste, mai plăcut chiar decît copilul lui, care moşteneşte ceva din scepticismul stupid al bunicului său Peter Hovenden. Hawthorne îl priveşte cu duioşie, chiar dacă Robert nu se poate ridica pînă la înţelegerea simbolurilor visătorului Owen Warland.

Pe bună dreptate se spune că la Hawthorne există o valoare umană care-l plasează deasupra lui Edgar Allan Poe, pe lîngă originalitatea, noutatea tonului şi a temelor pe care le laudă chiar marele său contemporan.

Înţelegerea înduioşătoare pentru oamenii simpli, cu care a stat în contact atîta vreme, o găsim ilustrată, de pildă, în portretul bătrînei slujnice Tabitha din „Comoara lui Peter Goldthwaite", care, auzindu-şi stăpînul vorbind încrezător despre casa nouă în care se vor muta după găsirea comorii, spune cu toată sinceritatea că ar vrea să aibă o bucătărie tot aşa de modestă, veche şi afumată, ca

cea în care se afla atunci. Iar cînd Peter Goldthwaite cere binecuvîntarea domnului pentru masa sărăcăcioasă la care se așeza, Hawthorne spune cu ironie că tocmai în astfel de împrejurări e mai necesară invocarea proniei cerești ca o consolare pentru stomacul care rămîne mereu gol.

Și acum să-l lăsăm pe Nathaniel Hawthorne să vă povestească emoționantele aventuri ale lui Owen Warland și Peter Goldthwaite, pe care le reproducem într-o formă prescurtată, din volumele „Twice-Told Tales" („Povești repovestite") și „Mosses from an Old Manse" („Amintiri din casa parohială").

ANDREI BANTAȘ

Făurarul de frumuseți

In josul străzii venea un bătrinel rezemat de brațul fiicei sale — o tînără tare drăguță. Din bezna serii mohorîte au trecut în pata de lumină aruncată de-a curmezișul caldarîmului de vitrina unei prăvălioare. Înăuntru erau atîrnate tot felul de ceasuri — de bronz, de argint și chiar vreo două-trei de aur —, toate întoarse cu spatele la stradă, de parcă, morocănoase, ar fi refuzat să le arate trecătorilor ora. In prăvălie, chiar lîngă vitrină, stătea la o masă un tînăr cu fața palidă, aplecat cu zel neobosit asupra vreunei piese delicate a unui mecanism, pe care se concentrau razele unei lămpi cu abajur.

— Ce-o fi făcînd oare Owen Warland? mormăi bătrînul Peter Hovenden, el însuși ceasornicar la pensie și fost stăpîn al acestui tînăr de a cărui îndeletnicire se minuna. Ce-o fi făcind oare băiatul? De cîte ori am trecut pe lîngă atelierul lui, de șase luni încoace, totdeauna l-am văzut trudind cu aceeași rîvnă...

— Tată, spuse Annie intr-o doară, cine știe, poate că Owen născocește vreun nou soi de ceas. Nu mă îndoiesc că e destul de ingenios pentru asta.

— Ce spui, copila mea? O fi el ingenios, dar altfel; poate cel mult născoci o jucărie olandeză, răspunse tatăl ei, căruia geniul nestatornic al lui Owen Warland îi adusese multe supărări. Halal ingeniozitate! urmă el. Nu țin minte să fi dat cine știe ce roade — afară doar că a stricat mersul regulat al unora dintre cele mai bune ceasornice din atelierul meu. Ar muta și soarele de pe orbita lui și ar tulbura scurgerea timpului dacă, așa cum ziceam, ingeniozitatea lui ar fi in stare să se lupte și cu lucruri mai însemnate decît o jucărie de copil.

— Ssst, tată! Te aude, șopti Annie, strîngîndu-l pe bătrîn de braț. Urechile lui sînt la fel de fine ca și sufletul său, și știi cît de lesne îl poți tulbura. Hai să mergem mai departe!

Și așa, Peter Hovenden și cu fiica sa, Annie, merseră tăcuți înainte pînă ce ajunseră într-o ulicioară dosnică, în fața atelierului unui fierar care stătea cu ușa larg deschisă. Înăuntru se vedea forja — acum izbucnind în vîlvătăi care luminau acoperișul înalt și afumat, acum mărginindu-și strălucirea la o porțiune îngustă a pardoselii, murdară de cărbuni — după răsuflarea puternică a bojocilor uriași de piele. In răstimpurile luminoase era ușor să deslușești lucruri

aflate în cotloanele cele mai îndepărtate ale atelierului şi potcoavele atîrnate pe toţi pereţii; iar în întunecimea de o clipă, licărea doar jeraticul. În strălucirea roşie, care lua locul întunericului, se mişca silueta potcovarului. Făcea să-i vezi înfăţişarea bărbătească în jocul de lumină şi umbră. Parcă strălucirea flăcărilor s-ar fi luptat cu bezna adîncă pentru trupul lui voinic. Deodată fierarul luă de pe cărbuni un drug înroşit în foc şi, punîndu-l pe nicovală, îşi ridică braţul puternic, învăluindu-se în puzderia de scîntei pe care o răspîndeau în atelierul întunecat loviturile sale de baros.

— Ei da, aşa privelişte zic şi eu, spuse bătrînul ceasornicar. Ştiu eu ce înseamnă să lucrezi cu aur, dar nimic nu se poate asemui cu truda fierarului. El îşi cheltuieşte munca pe ceva real. Nu, fata mea, ce zici?

— Te rog, tată, nu vorbi aşa tare, că o să te audă Robert Danforth! şopti Annie.

— Şi ce-i dacă o să mă audă? îi răspunse Peter Hovenden. Am spus şi repet că e bine şi sănătos să te bizui pe forţă şi realitate şi să-ţi cîştigi pîinea cu braţul gol şi musculos al potcovarului. Ceasornicarul îşi bate capul cu şirul nesfîrşit de rotiţe sau îşi mănîncă sănătatea ori îşi istoveşte luminile ochilor, aşa cum s-a întîmplat cu mine, şi se trezeşte mult înainte de a îmbătrîni că nu mai e în stare să-şi facă meseria şi nici să se apuce de alta, fiind totodată prea sărman ca să poată trăi ca lumea. Aşa că mai spun încă o dată: nimic mai bun decît forţa! Şi pe urmă, meseria asta nu-ţi îngăduie să umbli cu capul în nori, ci ţi-l păstrează bine înfipt între umeri. Ai auzit în viaţa ta de vreun fierar care să fie atît de aiurit ca Owen Warland, ăla de colo?

— Că bine zici, unchiule Hovenden! strigă Robert Danforth de la burduful forjei, cu un glas puternic şi vesel, care răsună pînă în înaltul acoperişului. Dar domnişoara Annie tot de părerea asta-i? Bănuiesc că ea socoate mai delicat să cîrpăceşti la un ceas de cucoană decît să făureşti o potcoavă de cal sau un grătar de friptură, nu-i aşa?

Annie îşi trase tatăl înainte, fără a-i lăsa vreme să răspundă.

Dar să ne întoarcem la atelierul lui Owen Warland. Să cugetăm la firea şi povestea lui mai adînc decît ar fi socotit cu cale pentru un lucru aşa neînsemnat Peter Hovenden, Annie ori Robert Danforth, fostul coleg de şcoală al lui Owen. Încă din vremea copilăriei, cînd degetele lui putuseră apuca cum se cuvine un briceag, Owen dovedise o deosebită ingeniozitate şi delicateţe. Începuse a sculpta în lemn figurine frumoase — flori şi păsări. În acelaşi timp năzuia să pătrundă tainele ascunse ale mecanismelor...

Cei care-l găseau pe băiat destul de ciudat ca să-şi piardă cu dragă inimă vremea urmărindu-l îndeaproape îl vedeau adeseori pe Owen că încearcă să imite mişcările armonioase din natură — zborul păsărilor sau obiceiurile vieţuitoarelor mărunte. Părea într-adevăr că ridicase dragostea de frumos pe o nouă treaptă care l-ar fi putut face poet, pictor sau sculptor... Dar mintea lui Owen avea o înclinaţie firească pentru lucrurile minuscule, potrivit cu făptura lui măruntă, cu degetele sale mici şi delicate, cărora nu le lipsea totuşi puterea. Asta nu înseamnă cituşi de puţin, însă, că simţul frumosului i-ar fi fost redus doar la aprecierea drăgălăşeniei. Ideea de frumos nu are nici o legătură cu mărimea şi se poate desfăşura tot

atît de perfect intr-un spaţiu prea mic pentru a putea fi cercetat altfel decît cu microscopul, ca şi pe nemărginirea străbătută de arcul curcubeului. Dar in orice caz, această minuţie, caracteristică pentru ţelurile şi înfăptuirile sale, îi făcea pe oameni şi mai puţin capabili, decît ar fi fost in mod obişnuit, să preţuiască geniul lui Owen.

Rudele băiatului n-au găsit cu cale să facă nimic mai bun — şi poate nici nu era nimic mai bun de făcut — decît să-l tocmească ucenic la un ceasornicar, trăgînd nădejde că această nefirească iscusinţă să fie astfel îmblînzită şi înhămată la treburi folositoare.

Am arătat mai inainte părerea lui Peter Hovenden despre ucenicul său. El nu-l inţelegea cit de cit pe băiat. E drept că Owen prindea nespus de iute tainele meseriei, dar el uita pe de-a-ntregul — ori nici nu-i păsa — de ţelul măreţ al muncii ceasornicarului. Cit despre măsurarea timpului, se ingrijea mai puţin de el decît dacă ar fi fost una cu veşnicia. Atîta vreme cît a rămas sub oblăduirea bătrînului său stăpîn, acesta a putut, datorită şi lipsei de vigoare a lui Owen, să-i ţină în frîu pornirile năzdrăvane prin porunci hotărîte şi o supraveghere straşnică.

Cînd însă anii de ucenicie s-au împlinit, şi el a preluat atelierul micuţ pe care Peter Hovenden a trebuit să-l părăsească, deoarece îl lăsau luminile ochilor, oamenii şi-au dat bine seama cît de nepotrivit era Owen Warland pentru a călăuzi străvechiul Timp pe calea sa de fiecare zi. Unul dintre proiectele lui cele mai puţin nesăbuite era să lege o cutiuţă cu muzică de maşinăria unui ceas de buzunar, pentru ca toate asprele disonanţe ale vieţii să devină melodioase şi toate clipele fugare să cadă, rind pe rind, in genunea trecutului, ca picături aurii de armonie. Dacă-i dădea cineva să dreagă vreo pendulă — un orologiu dintr-acelea inalte şi vechi care s-au impletit strins cu firea omenească, măsurînd viaţa atîtor generaţii — se apuca să sculpteze în faţa cadranului un dans sau un alai de înmormîntare, înfăţişînd douăsprezece ceasuri vesele ori cernite. Cîteva trăsnăi dintr-astea i-au mîncat cu totul tînărului ceasornicar creditul în ochii acelor oameni, liniştiţi şi aşezaţi, care sînt de părere că nu te poţi juca cu Timpul, fie că e socotit ca mijloc de propăşire şi chivernisire pe lumea asta, fie ca pregătire pentru lumea cealaltă. Muşteriii lui s-au împuţinat iute — o nenorocire care însă nu l-a întristat defel pe Owen Warland. Ceasornicarul se cufunda tot mai adinc într-o tainică indeletnicire care, de luni de zile, ii absorbea toată ştiinţa şi toată indeminarea, punindu-i din plin la incercare tocmai înclinaţiile fireşti.

După ce fusese privit din bezna străzii de bătrînul ceasornicar şi de fiica lui, Owen Warland a fost străbătut de fiori. Mîna îi tremura prea tare şi nu mai putea duce mai departe lucrarea delicată pe care o începuse.

— Era chiar Annie! murmură el. Trebuia s-o recunosc chiar înainte de a auzi glasul tatălui ei, după zbuciumul inimii mele. Bate atît de puternic de mai-mai să-mi spargă pieptul. Nici n-am să mai pot lucra astă-seară la mecanismul acesta fin. Annie, scumpă Annie! Tu ar trebui să-mi întăreşti inima şi mîna, în loc să le cutremuri aşa de tare. Pentru că dacă mă străduiesc să întruchipez însuşi spiritul frumuseţii şi să-l pun în mişcare, o fac numai de dragul tău. Linişteşte-te, inimă zbuciumată! Dacă întîmpin astfel

de greutăţi cînd trudesc, noaptea au să mă frămînte visuri nelămurite şi chinuitoare, de pe urma cărora am să mă trezesc miine sleit de vlagă.

Pe cind se străduia să se apuce iar de lucru, se deschise uşa prăvăliei şi se ivi tocmai voinicul pe care Peter Hovenden se oprise să-l admire în jocul de lumini şi umbre al fierăriei. Robert Danforth ii adusese o nicovală pitică, făurită de el într-un mod cu totul deosebit, după cum ii ceruse tînărul artist. Owen cercetă cu băgare de seamă obiectul şi spuse apoi că e tocmai cum şi-l dorise.

— Bineînţeles! zise Robert Danforth, şi glasul lui puternic umplu atelierul cu sunete ca de violoncel. Mă socot in stare să fac orice in meseria mea, deşi tare mă tem că la a ta n-aş fi fost grozav, dat fiindcă am un pumn ca ăsta, adăugă el intr-un hohot de ris, aşezindu-şi mina uriaşă lîngă cea a lui Owen, de o neintrecută delicateţe. Dar ce vrei? Eu pun mai multă putere intr-o singură lovitură de baros decît ai cheltuit tu cu totul încă de cind erai ucenic Nu-i oare aşa?

— Se prea poate, răspunse glasul slab şi subţirel al lui Owen. Puterea e un monstru pămîntesc şi nu pretind să fiu stăpin pe el. Forţa mea, ori cită voi fi avind, e numai spirituală.

— Bine, Owen, dar ce cloceşti tu? întrebă fostul lui coleg de şcoală. Glasul îi răsună atit de tare, încît făurarul de frumuseţi se trase speriat inapoi, mai ales pentru că intrebarea atingea un subiect aşa de sacru ca visul atotstăpînitor al inchipuirii sale. Lumea zice că te omori cu firea ca să născoceşti un perpetuum mobile.

— Un perpetuum mobile? Prostii! răspunse Owen Warland cu un gest de dezgust, pentru că, e drept, era amarnic de supărăcios. Nu va putea fi descoperit niciodată. E un vis care pe mine nu mă poate amăgi. Şi pe urmă, chiar dacă o astfel de născocire ar fi posibilă, n-ar avea rost să-mi bat capul ca s-o fac doar pentru ca taina ei să fie pusă in slujba unor ţeluri îndeplinite acum de puterea aburilor sau a apei. N-am ambiţia să mă mindresc cu cinstea de a fi zămislit vreun nou război de ţesut.

— Ar fi destul de nostim să faci aşa ceva! strigă potcovarul, izbucnind într-un asemenea hohot de ris, încit pînă şi Owen şi cu clopotele de sticlă de pe masa lui se cutremurară la unison. Nu, nu. Owen, nici un copil de-al tău nu va avea incheieturi şi muşchi de oţel. Ei bine, nu te mai ţin din lucru. Noapte bună, Owen, şi succes! Şi dacă ai nevoie de vreun ajutor, dacă e vorba doar de o lovitură cinstită de baros peste nicovală, sint omul tău.

Şi, după un ultim hohot de ris, omul puterii pure se afla in stradă.

— Ce ciudat! îşi şopti Owen Warland in sinea lui, lăsîndu-şi capul pe mină. Ce ciudat că toată visarea mea, toate ţelurile mele, patima mea pentru frumos, conştiinţa că am puterea să-l creez..., toate, toate acestea par atit de vane şi de prisos cînd imi taie calea Robert Danforth! Dacă l-aş vedea prea des, aş înnebuni. Forţa lui aspră intunecă şi stinjeneşte elementul spiritual din mine. Dar şi eu voi fi puternic in felul meu. Nu mă voi pleca in faţa lui!

Scoase de sub un clopot de sticlă o piesă de mare fineţe, pe care o aşeză in centrul luminii aruncate de lampă, şi, privind-o cu luare-aminte printr-o lupă, se apucă să lucreze cu o unealtă delicată de oţel. Însă deodată se lăsă pe speteaza scaunului şi-şi împreună

miinile cu o expresie de groază pe față, care dădea trăsăturilor sale pipernicite o înfățișare măreață de titan.

— O, ceruri ! Ce-am făcut ! M-a tulburat inrîurirea forței lui Danforth ! Asta m-a zăpăcit și mi-a întunecat mintea. Am stricat totul cu lovitura fatală de care m-am temut de la început. S-a dus pe copcă truda de luni de zile, țelul vieții mele ; s-a prăbușit totul !

Și a rămas acolo, in deznădejdea lui ciudată, pînă ce flacăra lămpii a prins a pîlpîi și apoi s-a stins, lăsîndu-l pe făurarul de frumuseți în beznă...

O vreme, Owen Warland s-a supus acestei încercări aprige, dar de neînlăturat. A petrecut cîteva săptămîni de trîndăvie, odihnindu-și atît de des capul în miini încît trecătorii abia dacă mai aveau prilejul să-i vadă chipul. Cînd, în sfîrșit, își ridica fața la lumina zilei, se citea ușor pe ea o schimbare neînțeleasă ; părea plictisit, cu inima împietrită. După părerea lui Peter Hovenden, însă, și a acelor minți înțelepte care cred că viața trebuie pusă la punct ca un ceas cu cuc, schimbarea era numai în bine.

Intr-adevăr, acum Owen se pusese pe treabă, cu rîvnă și hotărîre nestrămutată. Era minunat să vezi băgarea de seamă cu care cerceta rotițele unui ceas bătrînesc de argint, încîntîndu-l astfel pe acela care-l purtase atîta vreme în buzunărașul vestei, incît îl socotea trup și suflet din ființa lui și avea deci o grijă sălbatică de felul cum umbla cineva cu el. Ca urmare a faimei bune pe care a căpătat-o astfel, Owen Warland a fost poftit de autoritățile în drept să potrivească orologiul din clopotnița bisericii și a izbutit atît de bine în această chestiune de interes obștesc încît tot orașul îi era recunoscător...

Intr-o bună zi a acestei epoci de fericită prefacere, bătrînul Peter Hovenden a venit în vizită la fostul lui ucenic.

— Ei, Owen, îmi pare bine că aud vești așa de bune despre tine de la toată lumea, și mai ales de la ornicul de colo din turn. care te laudă în auzul întregului oraș, la fiecare dintre cele douăzeci și patru de ore ale zilei. Alungă-ți pe vecie din cap prostiile cu privire la Frumos, pe care nu le-aș putea pricepe niciodată, nici eu, nici nimeni altul și, pe deasupra, nici tu. Scapă doar de gărgăunii ăștia, și atunci izbînda ta în viață va veni de la sine. Dacă urmezi calea asta, m-aș încumeta chiar să te las să-mi doftoricești ceasul ăsta vechi al meu, măcar că în afară de fiică-mea Annie și de el n-am nimic mai scump pe lume.

— N-aș prea îndrăzni să-l ating, domnule Hovenden, răspunse Owen stînjenit, pentru că nu se simțea cîtuși de puțin la largul lui în fața fostului său stăpîn.

— Cu timpul, îi zise acesta, vei fi în stare s-o faci.

Cu libertatea ce, firește, i se cuvenea, dată fiind autoritatea lui dinainte, bătrînul ceasornicar își vîrî nasul prin toate lucrările lui Owen... În sinea lui, Owen gemea și se ruga fierbinte la dumnezeu să-l izbăvească.

— Dar asta ce mai e ? strigă deodată Peter Hovenden, ridicînd un clopot prăfuit de sticlă, sub care se vedea o minunăție mecanică, la fel de fină și minuscul alcătuită ca și anatomia unui fluture. Ce-o mai fi și asta ? Owen, Owen ! Lanțurile, rotițele și lopățelele astea mărunte sînt o vrăjitorie. Uite ! Cu o singură ciupitură, intre două degete, am să te mîntui de orice primejdie viitoare.

— Pentru numele lui dumnezeu! țipă Owen Warland, sărind în picioare. Dacă nu vrei să mă scoți din minți, te rog n-o atinge! Cea mai mică apăsare a degetului dumitale m-ar nenoroci de-a pururi.

— Aha, tinere, vasăzică d-ăștia îmi ești? spuse bătrînul ceasornicar privindu-l tocmai atît de pătrunzător cît trebuia ca să chinuie sufletul lui Owen cu răutatea criticii lumești. Mă rog, fă cum știi! Dar vreau să te previn iarăși că în mecanismul ăsta mic zace spiritul tău cel rău. Să-l alung?

— Dumneata ești spiritul meu rău, răspunse Owen foarte tulburat. Dumneata și cu oamenii aspri și brutali, care nu mă înțeleg. Gîndurile grele ca plumbul și deznădejdea cu care mă umpleți sînt ca niște bolovani de picioarele mele, pentru că altfel de mult mi-aș fi îndeplinit misiunea pe pămînt.

Peter Hovenden clătină din cap cu un amestec de dezgust și indignare, la care se crede îndreptățită lumea — reprezentată printre alții și de el — față de orice nerod care caută o altă răsplată decît aceea găsită în praful drumului. Apoi și-a luat rămas bun, amenințîndu-l cu degetul. Pe chipul lui stăruia un rînjet ce l-a urmărit pe artist în vis nopți de-a rîndul. Fără doar și poate, pe atunci Owen era gata să se apuce din nou de lucrul lăsat baltă, dar această întîmplare tristă l-a aruncat înapoi în starea din care pe-ncetul se smulsese.

Totuși înclinația înnăscută a sufletului său nu făcuse decît să adune puteri noi în timpul aparentei lui lenevii. Către miezul verii, el își părăsi aproape cu totul treburile și îngădui bătrînului Timp — cel puțin așa cum era înfățișat de ceasornicele și orologiile de sub oblăduirea sa — să rătăcească la voia întîmplării... După cum zicea lumea, Owen irosea zadarnic lumina soarelui, rătăcind prin crînguri, pe cîmpii și pe malul pîraielor. Acolo se distra ca un copil, alergînd după fluturi sau urmărind mișcările gizelor de apă. Era ceva cu adevărat misterios în concentrarea cu care privea jucăriile acestea vii zbenguindu-se în bătaia vîntului sau cu care cerceta alcătuirea vreunei gîngănii pe care o prinsese. Fuga după fluturi era un simbol potrivit pentru goana lui după ținta ideală. Dar oare și ideea de frumusețe avea să se supună mîinilor lui ca și fluturele care o simboliza? Dulci și lipsite de frămîntări și chinuri erau zilele acelea, prielnice pentru sufletul artistului. Erau pline de concepții luminoase care străluceau în lumea sa interioară ca fluturii în soarele lumii de afară...

De data asta, Owen își alesese noaptea ca să dea tîrcoale ideii creatoare ce-l frămînta. Întotdeauna la lăsarea întunericului se întorcea pe furiș în oraș, se încuia în atelier ca într-o cetate și lucra ceasuri de-a rîndul cu mîinile lui delicate și răbdătoare. Uneori îl făcea să tresară o bătaie în obloane — era paznicul orașului ce zărise lumină printre crăpături la ceasul la care toată lumea trebuia să fie cufundată în somnul cel mai adînc. Pentru mintea bolnăvicios de simțitoare a lui Owen, lumina zilei era un musafir nepoftit, care, cu neobrăzare, îl împiedica de la lucru...

Din starea de toropeală ce urma muncii de peste noapte l-a trezit într-o bună zi Annie Hovenden. A intrat în prăvălie, lipsită de sfiiciune, ca o clientă oarecare, și totodată cu ceva din familiaritatea

unei prietene din copilărie. Îşi găurise degetarul de argint, ros de atita întrebuinţare, şi-l ruga pe Owen să i-l repare.

— Dar nu ştiu dacă te vei cobori pînă la o treabă ca asta, rise ea, acum, cind eşti stăpînit de ideea de a da viaţă maşinăriilor.

— De unde ai mai scos-o şi pe asta, Annie? întrebă Owen tresărind surprins.

— A, răspunse ea, din capul meu şi din unele vorbe pe care le-am auzit chiar de la tine cu mulţi ani în urmă, cind erai doar un băieţel, iar eu mă ţineam încă de fustele mamei. Dar hai, spune! Vrei să-mi dregi degetarul ăsta prăpădit?

— Pentru tine, Annie, sînt în stare de orice, chiar şi să lucrez la foalele lui Robert Danforth.

— Ei, apoi ştiu că ţi-ar sta bine! răspunse Annie, privind cu un dispreţ abia simţit trupul puţintel şi subţire al artistului. Mă rog, uite degetarul!

— Dar ce ciudată idee ţi-a mai trecut prin cap cu însufleţirea maşinilor! zise Owen.

Pe urmă i s-a furişat in minte gîndul că fata asta are darul de-al pricepe mai bine decit toţi ceilalţi oameni de pe lume. Şi ce sprijin şi izvor de putere ar avea, în singurătatea lui, de-ar putea dobîndi înţelegerea singurei fiinţe pe care o iubea!...

— Annie, strigă el pălind înspăimintător, cu dragă inimă ţi-aş destăinui ţelul meu în viaţă! Eu cred că tu l-ai preţui cum se cuvine. Ştiu că, ascultînd taina mea, tu i-ai da cinstirea la care n-am dreptul să mă aştept din partea oamenilor brutali şi meschini.

— Păi nu? Sigur că da! răspunse Annie Hovenden rîzînd uşuratic. Hai, lămureşte-mă repede ce vrea să fie titirezul ăsta micuţ, făurit aşa de drăgălaş, că ar putea sluji de jucărie reginei Mab. Ia uite! Am să-l pun în mişcare.

— Stai! ţipă Owen. Opreşte-te!

Abia a ajuns Annie să atingă uşurel, cu vîrful unui ac, aceeaşi minusculă porţiune a maşinăriei complicate care a fost pomenită de mai multe ori, că artistul a şi apucat-o atit de tare de incheietura miinii, încît a făcut-o să ţipe de durere. De altfel, a înspăimintat-o şi căutătura de cumplită minie şi suferinţă care i-a schimonosit trăsăturile feţei. După o clipă, el şi-a cuprins capul în palme.

— Du-te, Annie! a murmurat el. M-am înşelat şi trebuie să sufăr pentru asta. Tinjeam după înţelegere şi mă gîndeam, îmi închipuiam, visam că tu mi-ai putea-o da. Dar ţie, Annie, îţi lipseşte talismanul care să te ajute să pătrunzi tainele mele. Cu o singură atingere de mînă ai spulberat luni de zile de trudă şi o viaţă întreagă de gîndire. Nu e vina ta, Annie, dar m-ai distrus.

Bietul Owen Warland! Intr-adevăr greşise, dar era vrednic de iertare. Pentru că dacă vreun suflet de om ar fi putut preţui lucrăriie care in ochii lui păreau atit de sacre, acel suflet numai al unei femei ar fi putut fi. La urma urmei, poate că Annie Hovenden nu l-ar fi dezamăgit dacă ar fi luminat-o adînca înţelepciune a dragostei.

Felul in care a petrecut făurarul de frumuseţi iarna următoare i-a convins pe toţi cei care-şi mai păstraseră increderea ori nădejdea în el că, intr-adevăr, e sortit, fără putinţă de scăpare, să nu slujească lumii la nimic, iar lui însuşi să-şi aducă o soartă rea. Moartea unei rude l-a făcut stăpîn pe o mică moştenire. Nemaifiind acum silit să muncească şi pierzînd înrîurirea statornică a unui ţel înalt — înalt

cel puţin pentru el —, a prins năravuri potrivnice însăşi alcătuirii sale firave...

Owen Warland a căutat alinarea pe care desfrîul o îmbracă într-o pojghiţă subţire de fericire. A privit lumea prin paharul cu vin auriu, a rămas cu ochii ţintă la vedeniile jucăuşe din spuma băuturii, care umple văzduhul cu năluciri nebuneşti, prefăcîndu-le prea adesea în stafii ale deznădejdii...

Din starea asta primejdioasă l-a izbăvit o întîmplare la care au fost martori mai mulţi oameni. Dar nici minţile cele mai agere n-au putut lămuri sau ghici ce s-a petrecut în capul lui Owen Warland. Totul a fost cum nu se poate mai simplu. Într-o după-amiază însorită de primăvară, pe cînd făurarul de frumuseţi stătea la un pahar de vin cu prietenii lui de chefuri, un fluture splendid a intrat pe fereastra deschisă şi a început să zboare în jurul său.

— A! strigă Owen, care băuse zdravăn. Odraslă a soarelui şi tovarăş de joacă al zefirului văratic, ai înviat iar după toropeala tristă în care ai iernat?! Atunci a sosit şi pentru mine vremea să mă pun pe treabă. Şi, lăsîndu-şi paharul încă plin pe masă, plecă, şi nimeni nu-l mai văzu de atunci bînd măcar un strop de vin.

Din nou începu să rătăcească prin păduri şi pe cîmpii. S-ar zice că fluturele strălucitor de frumuseţe care se ivise ca un spiriduş pe cînd Owen stătea la masă cu chefliii necioplişi era într-adevăr un spirit menit să-l recheme la viaţa aceea pură şi ideală prin care se deosebise atît de mult de ceilalţi oameni... S-ar zice că pornea în căutarea acestui spirit, urmărindu-i rătăcirile în plin soare, pentru că şi acum, ca şi în vara trecută, îl vedea lumea furişîndu-se cît mai aproape de un fluture oprit pe-o floare şi pierzîndu-se în admiraţia lui. Iar cînd fluturele îşi lua zborul, nu slăbea din ochi vedenia înaripată. Dar la ce ţintea oare munca lui, reluată la ore nepotrivite, aşa cum îşi putea da seama paznicul oraşului după lumina care răzbătea prin crăpăturile din obloanele atelierului?

Orăşenii găseau o pricină atotcuprinzătoare pentru toate aceste ciudăţenii: „Owen Warland a înnebunit!“ Ce eficacitate universală, cîtă satisfacţie şi alinare pentru susceptibilitatea rănită a minţilor înguste şi stupide aduce această metodă uşoară de a explica tot ce depăşeşte ţelurile banale ale oamenilor de rînd!...

Întorcîndu-se într-o seară acasă, după hoinărelile obişnuite, tocmai arunca lumina lămpii asupra lucrului delicat pe care-l întrerupsese şi-l reluase de nenumărate ori, cînd a fost surprins de intrarea bătrînului Peter Hovenden. De cîte ori îl vedea pe acest om, Owen avea o strîngere de inimă. Din toată lumea înconjurătoare, el era cel mai îngrozitor, pentru că pătrundea cu ascuţime şi înţelegere tot ce vedea, dar pe de altă parte respingea neîncrezător şi hotărît tot ce nu vedea cu ochii. De data asta, însă, bătrînul ceasornicar n-a avut să-i spună decît vreo două cuvinte prieteneşti:

— Owen, băiete, vino neapărat la noi mîine seară!

Artistul începu să bîiguie nişte scuze.

— Nu se poate, îi spuse iar Peter Hovenden, trebuie să vii, în amintirea zilelor în care făceai şi tu parte din familia noastră. Cum, băiete, nu ştii că fiică-mea, Annie, s-a logodit cu Robert Danforth? Dăm şi noi o modestă petrecere pentru a sărbători acest prilej de bucurie.

— Ah! tresări Owen.

Atîta a rostit. Doar o silabă. Glasul putea să pară rece şi ne-

păsător unei urechi ca a lui Peter Hovenden, şi totuşi se simţea în el strigătul înăbuşit al inimii bietului artist...

Însă o singură izbucnire şi-a îngăduit, pe care bătrînul ceasornicar nu putea s-o bage de seamă. Ridicînd unealta cu care se pregătea să înceapă lucrul, îi dădu drumul să cadă asupra maşinăriei pitice, care-l costase iarăşi luni de trudă şi frămîntare. Izbitura o nimici.

Povestea lui Owen Warland n-ar fi fost o imagine potrivită a vieţii agitate a celor ce se străduiesc să făurească frumosul dacă printre alte înrîuriri potrivnice nu s-ar fi amestecat şi dragostea, ca să-i fure îndemînarea. La prima vedere, el nu fusese un îndrăgostit pătimaş sau îndrăzneţ. Drumul iubirii lui rămăsese pe de-a-ntregul închis, cu furtunile şi nefericirea sa, în închipuirea artistului; aşa că — deşi în ochii lui Owen sentimentul acesta era covîrşitor — nici Annie nu avea cunoştinţă de el decît datorită intuiţiei feminine.

Dînd uitării vremea în care fata arătase că nu e în stare să răspundă simţămintelor lui profunde, el se încăpăţînase să împletească chipul lui Annie în toate visurile lui de izbîndă în artă... Dar nu încape îndoială că se înşelase; Annie Hovenden nu avea însuşirile cu care o înzestrase închipuirea lui. Sub înfăţişarea cu care o vedea în mintea lui, fata era o creaţie a lui proprie, în aceeaşi măsură ca şi mecanismul misterios dacă va fi fost sortit să fie realizat vreodată...

A căzut greu bolnav. După ce s-a vindecat, trupul său mic şi subţire a prins a se împlini mai bine ca oricînd. Obrajii lui supţi s-au rotunjit. Mîna lui mică şi delicată s-a făcut durdulie... Vorbea acum mult — şi nu halandala. Ba chiar oamenii au început să-l creadă un fel de flecar pentru că era în stare să cuvînteze, pînă îi făcea pe toţi să caşte de plictiseală, despre maşinăriile minunate de care aflase de prin cărţi. Le înşira tot soiul de poveşti despre omul de alamă construit de Albertus Magnus şi despre capul de alamă al călugărului Roger Bacon; apoi, trecînd la vremuri mai apropiate, pomenea de trăsura automată cu cai, despre care se zicea că ar fi fost fabricată pentru delfinul Franţei, deopotrivă cu un bărzăune, ce bîzîia pe la ureche mai dihai ca un muscoi viu, fără să fie de fapt decît o alcătuire de arcuri mărunte de oţel. Mai era şi o poveste cu o răţuşcă ce se legăna de colo pînă colo, măcăind şi ciugulind, pe care de-ar fi cumpărat-o vreun om cinstit ca s-o mănînce friptă s-ar fi trezit în faţa unei păcăleli: bobocul de raţă nu era decît o maşinărie îmbrăcată în puf şi pene.

— Acum sînt însă convins, zicea Owen Warland, că toate aceste povestiri sînt pe de-a-ntregul născocite.

Şi apoi mărturisea în taină că altădată nu gîndise tot aşa. Pe vremuri, cînd hoinărea şi visa toată ziulica, socotise cu putinţă, într-un anumit sens, să însufleţească maşinile, să îmbine noua formă de viaţă şi mişcare, produsă astfel, cu o frumuseţe care să atingă idealul ce şi-l propusese natura în toate creaţiile ei, chiar dacă nu se ostenise să-l şi înfăptuiască.

— Acuma am lăsat totul la o parte, zicea el. A fost un vis dintr-acelea cu care se leagănă întotdeauna tinerii. Acum, că am prins puţină minte, îmi vine să rîd cînd mă gîndesc la asta!...

Lui Owen Warland însă spiritul nu-i murise şi nici nu dispăruse. Era numai adormit. Cum s-a trezit din nou, nu ştim. Poate că toropeala somnului i-a fost întreruptă de spasmele unei dureri. Poate, ca şi altădată, a venit fluturele şi s-a învîrtit în jurul lui Owen,

redîndu-i vechiul scop in viață (pentru că, într-adevăr, această ființă însorită avea intotdeauna un mesaj misterios pentru artist). Fie că trupul i-a fost străbătut de durere sau de fericire, primul lui indemn a fost să mulțumească cerului pentru că i-a redat gindirea, imaginația și ascuțimea sensibilității, pe care le pierduse.

— Și acum la treabă! își zise el. Niciodată nu m-am simțit mai în putere ca acum să-mi indeplinesc sarcina.

Cu toate că se simțea atît de puternic, ceva il îndemna să lucreze cu mai multă grijă: neliniștea ca nu cumva moartea să-l cuprindă inainte de a termina munca. Poate că neliniștea asta o fi împărtășită de toți oamenii care-și pun în gînd un lucru atît de inalt, după părerea lor, încit insemnătatea vieții atîrnă de înfăptuirea lui...

...Soarta lui Owen Warland, bună sau rea, a fost să-și realizeze scopul pe care l-a avut în viață. Să trecem peste ani îndelungați de neostenită gîndire, de strădanii și de dorinți, de trudă amănunțită și neliniște istovitoare — urmați de o clipă de triumf în singurătate. Să-l privim pe artist într-o seară de iarnă bătînd la ușa lui Robert Danforth și rugînd să fie primit și el la gura sobei. Acolo l-a găsit pe fierar cu făptura lui uriașă întru totul încălzită și îmblînzită de inrîurirea căminului și a familiei.

Era acolo și Annie, devenită acum o cucoană cu multe trăsături din firea simplă și robustă a bărbatului ei, dar plină, după cum credea încă Owen Warland, de o grație deosebită, care o făcea mijlocitoare între putere și frumusețe.

Și s-a mai întîmplat ca bătrînul Peter Hovenden să fie în seara aceea oaspele fiicei sale. De cum a intrat, artistul a dat cu ochii de fața bătrînului, pe care se citea critica ascuțită și rece.

— Bunul meu prieten! strigă Robert Danforth, sărind în picioare și strîngînd degetele prizărite ale artistului în mîna deprinsă a învirti drugii de fier. Dragă Owen, e drăguț din partea ta că ai venit in sfîrșit la noi, ca unul ce ne ești vechi prieten și vecin. Mă temeam că perpetuum mobile ăla al tău te-a vrăjit pînă intr-atît încît ai uitat vremurile de altădată.

— Ne bucurăm că te vedem! zise Annie roșind. N-a fost prea frumos din partea ta, ca prieten, să ne ocolești atîta amar de vreme.

— Ei, Owen, intrebă in chip de binețe ceasornicarul încărcat de ani, cum merge Frumosul? L-ai făurit în cele din urmă?

Făurarul de frumuseți nu răspunse pe dată, tresărind la ivirea unui copilandru voinic care se dădea tumba pe covor — un omuleț sosit în mod tainic din nemărginirea lumii, dar cu ceva atît de zdravăn în făptura lui, încît părea plămădit din cel mai vîrtos aluat de pe pămînt. Această odraslă de nădejde se tîrî către noul venit și, așezîndu-se în coadă, cum zicea Robert Danforth, il cercetă îndelung pe Owen, cu atîta înțelepciune în ochi, încît maică-sa nu s-a putut stăpîni să nu schimbe cu bărbatul ei o privire plină de mindrie.

Dar pe artist l-au tulburat privirile copilului pentru că semănau cu expresia obișnuită a lui Peter Hovenden. I se părea că bătrînul ceasornicar a fost micșorat pînă la statura prichindelului și privește prin ochii lui de copil, repetind ca acum întrebarea răutăcioasă:

— Frumosul, Owen! Ce se mai aude cu Frumosul? Ai izbutit să făurești Frumosul?

— Da, am izbutit, răspunse artistul cu o licărire de triumf in ochi și un zimbet ca o rază de soare. Arăta trist totuși pentru că era

adînc cufundat în gînduri. Da, prieteni, urmă el, ăsta e adevărul! Am izbutit!

— Zău!? strigă Annie, şi faţa ei căpătă iarăşi veselia feciorelnică. Şi acum e îngăduit oare să întrebăm care e taina?

— Fără îndoială; tocmai pentru a o dezvălui am venit aici, răspunse Owen Warland. Vei cunoaşte, vei vedea şi vei pipăi, vei avea această taină, fiindcă, vezi tu, Annie — dacă mai pot vorbi aşa cu prietena mea din copilărie —, Annie, ca dar de nuntă am făcut eu maşinăria asta însufleţită, armonia asta de mişcări, taina asta a frumuseţii. Vine tîrziu, într-adevăr, dar tocmai pe măsură ce înaintăm în viaţă, cînd lucrurile încep să-şi piardă prospeţimea culorilor şi sufletele noastre fineţea percepţiei, avem mai multă nevoie de frumuseţe. Dacă — iartă-mă, Annie! —, dacă ştii să preţuieşti darul ăsta, atunci nu poate niciodată veni prea tîrziu.

Şi, în vreme ce vorbea, scoase o cutiuţă ca acelea pentru giuvaeruri. Fusese dăltuită şi crestată, chiar de el, din lemn de abanos. În ea erau incrustate figuri de sidef înfăţişînd un băiat în urmărirea unui fluture care se preface mai apoi într-un spirit înaripat şi zboară spre cer, pe cînd băiatul găseşte atîta putere, izvorîtă din dorinţa lui arzătoare, încît se înalţă de la pămînt pînă la nori şi de la nori în sferele cereşti ca să capete Frumosul.

Artistul deschise caseta de abanos şi-i spuse Anniei să pună degetul pe margine. Annie se supuse, dar era cît pe aci să ţipe de spaimă cînd un fluture se ridică, fîlfîind şi lăsîndu-se pe vîrful degetului ei, şi-şi vîntură splendidele aripi purpurii cu pete de aur de parcă s-ar fi pregătit de zbor. Cuvintele nu pot zugrăvi minunăţia, strălucirea şi delicateţea neasemuită pe care le îmbina frumuseţea acestui obiect. Fluturele ideal al Naturii era realizat aici în perfecţiunea sa — nu după modelul insectelor care ies la soare şi zboară de colo-colo, printre florile terestre, ci după canoanele gizelor care roiesc pe pajiştile raiului ca să slujească de jucării îngerilor nevîrstnici şi sufletelor copiilor morţi.

Se desluşea puful bogat de pe aripi, lucirea ochilor părea însufleţită. Roşeaţa flăcărilor juca în jurul acestei minuni, şi luminările îşi vărsau strălucirea asupra ei, dar şi ea părea să arunce o lumină albă, care se revărsa ca razele nestematelor, pe mîna întinsă şi pe degetul unde se lăsa.

În frumuseţea ei deplină se pierdea orice preţuire a mărimii. Nici dacă aripile ar fi atins cerul n-ar fi putut umple mintea omenească de mai multă uimire şi încîntare.

— Minunat! Minunat! strigă Annie. E viu? E viu?

— „Viu"? De bună-seamă, răspunse bărbatul ei. Ce, tu crezi că e înzestrat vreun muritor cu destulă iscusinţă ca să facă un fluture sau şi-ar bate cineva capul să făurească unul cînd orice copilandru poate prinde şi o duzină într-o după-masă de vară? „Viu"! Auzi vorbă. Sigur că e viu! În schimb, cutia asta frumuşică e fără doar şi poate lucrată de prietenul nostru Owen, şi, pe legea mea, îi face cinste.

În clipa aceea, gîngania îşi flutură iarăşi aripile, cu o mişcare aidoma celor de pe pajiştile înflorite. Annie se sperie, ba chiar se îngrozi pentru că, în ciuda părerii bărbatului ei, nu putea să se dumirească pe deplin dacă era o vieţuitoare a lui dumnezeu sau un mecanism miraculos.

— E viu? repetă ea mai serioasă ca înainte.

— Judecă singură! zise Owen Warland, care se uita țintă în ochii ei.

Fluturele își luă acum zborul, se învirti fîlfîind din aripi pe la urechile Anniei și apoi se avintă către un colț al tavanului, fără a se face însă nevăzut, deoarece licăriri de stele îi învăluiau mișcările aripilor. De jos, de pe dușumea, băiețelul îi urmărea zborul cu ochișorii lui înțelepți. După ce dădu roată prin odaie, fluturele cobori în spirală și se așeză la loc pe degetul Anniei.

— Dar e viu sau nu? întrebă ea din nou. Și degetul pe care se așezase tainica frumusețe tremura așa de tare că fluturele a fost silit să se cumpănească cu aripile ca să nu cadă. Spune-mi o dată dacă e viu sau e lucrat de miinile tale?

— Ce rost are să întrebi cine l-a lucrat, de vreme ce e frumos? îi răspunse Owen Warland. „Viu"? Sigur, Annie; se poate spune foarte bine că are viață, pentru că mi-a sorbit-o pe a mea in adincul ființei lui. În secretul acestui fluture și în frumusețea lui, și nu numai pe dinafară, ci și in toată alcătuirea lui lăuntrică, sint oglindite mintea, închipuirea, sensibilitatea, sufletul unui făurar de frumuseți. Da, eu l-am făcut! Dar... (și aici fața lui se schimbă întrucîtva) fluturele ăsta nu mai e acum pentru mine ceea ce era in copilărie, cind il întrezăream undeva departe, visind cu ochii deschiși...

— Orice-ar fi, e o jucărie frumoasă! zise fierarul rizind cu o bucurie copilărească. Mă intreb de ar catadicsi să se așeze pe un deget așa de mare și gros ca al meu? Adu-l mai aproape, Annie!

În urma îndrumărilor artistului, Annie își alătură virful degetului de cel al bărbatului ei, și, după o șovăială de o clipă, fluturele trecu de la unul la celălalt. Apoi, ca preludiu la un al doilea zbor, flutură iar din aripioare, aproape ca și prima dată. Înălțîndu-se de pe degetul vinjos al fierarului, făcu citeva cercuri pină la tavan, străbătu odaia și se întoarse cu o mișcare unduioasă la locul de pornire.

— Asta le taie pe toate! strigă Robert Danforth, aducindu-i cea mai inimoasă laudă căreia ii putea da el glas. Și, într-adevăr, dacă s-ar fi oprit aici, nici unui om mai meșter la vorbă și mai deprins cu simțirile drăgălașe nu i-ar fi venit ușor să spună mai mult. Mărturisesc că e mai presus de înțelegerea mea, urmă el. Dar parcă ce mare procopseală? Mult mai de folos e o singură lovitură cinstită a barosului meu decit toți cei cinci ani de chin pe care i-a irosit prietenul nostru Owen pentru fluturele ăsta.

Tocmai atunci copilul bătu din palme și ginguri ceva nedeslușit, cerind parcă să i se dea lui fluturele să se joace cu el.

Între timp, Owen Warland trăgea cu coada ochiului la Annie să vadă dacă împărtășește felul de a gindi al bărbatului ei, care pusese in cumpănă Frumosul și Utilul. Toată bunătatea cu care il primise, toată uimirea și admirația cu care privea opera minunată a miinilor lui și intruchiparea ideii lui erau pătrunse de un dispreț tainic — poate chiar prea tainic pentru a-și da singură seama de el —, dar destul de limpede pentru discernămîntul intuitiv al artistului. Owen însă, către sfîrșitul trudei sale, se ridicase mai presus de starea in care o astfel de descoperire l-ar fi chinuit: Nu afla abia acum, in acest ceas al doisprezecelea, că dacă nu cauți in sinea ta răsplata înaltelor înfăptuiri o cauți degeaba.

Mai era, cu toate acestea, și un alt punct de vedere pe care Annie și bărbatul ei, și chiar Peter Hovenden, ar fi putut să-l înțeleagă pe deplin și care i-ar fi convins chiar că truda de ani de

zile nu fusese zadarnică, ci dimpotrivă. Owen Warland le-ar fi putut spune că acest fluture, această jucărie, darul de nuntă făcut de un biet ceasornicar nevestei unui fierar, era de fapt un adevărat giuvaer, pe care un cap încoronat l-ar fi plătit cu onoruri și pungi de aur, pentru a-l încuia în visteria sa, ca pe cel mai minunat și mai rar dintre nestematele aflate acolo.

Dar artistul zîmbi și păstră taina numai pentru sine.

— Tată, zise Annie gîndind că un cuvînt de laudă din partea bătrînului meșteșugar i-ar putea face plăcere fostului său ucenic, hai, vino să te minunezi și tu de fluturele ăsta drăgălaș!

— Ia să-l văd, grăi Peter Hovenden, ridicîndu-se de pe scaun cu un zîmbet batjocoritor, care-i făcea întotdeauna pe oameni să se îndoiască — așa cum se îndoia și el — de tot ce nu avea existență tangibilă. Iacă-tă degetul meu, ca să se urce pe el! Am să-l înțeleg mai bine după ce-l ating o dată.

Numai că, spre uimirea crescîndă a Anniei, cînd Peter Hovenden își lipi vîrful degetului de al bărbatului ei, pe care se mai afla încă fluturele, gîngania își pleoști aripioarele, părînd gata-gata să se prăbușească la podea. Dacă nu cumva o înșelau ochii, pînă și petele de aur strălucitor de pe aripi și trup păliră, purpura aprinsă se întunecă, și scînteierile de stele care împrăștiau lumină în jurul mîinii fierarului slăbiră și apoi se stinseră.

— Moare! Moare! strigă Annie înspăimîntată.

— E o creație din cale afară de delicată! spuse netulburat artistul. După cum v-am mai spus, a absorbit o parte din sufletul meu — spune-ți-i magnetism sau cum veți voi. Într-o atmosferă de îndoială și batjocură, fluturele acesta pare că suferă chinuri cumplite, ca și acela care a picurat în el propria sa viață. Vedeți? A și început să-și piardă frumusețea; încă vreo două minute și alcătuirea lui sensibilă o să se strice de tot și nimeni n-o s-o mai poată drege.

— Îndepărtează-ți mîna, tată! îl rugă Annie, făcîndu-se albă ca varul la față. Uite, e aici copilul meu! Să pogoare pe mîna lui nevinovată! Acolo o să învie iar, și culorile lui au să strălucească mai frumos ca oricînd.

Zîmbind acum, tatăl ei își trase degetul la o parte. Atunci fluturele păru că-și recapătă puterea și voința de a se mișca, în timp ce culorile lui prindeau la loc strălucirea dinainte, iar strania-i licărire stelară se ivi din nou în jurul său ca un nimb. La început, cînd a trecut de pe mîna lui Robert Danforth pe degețelul copilului, această lumină a sporit atît de mult încît a aruncat umbra băiatului pe perete. Copilul a întins mîna grăsulie, așa cum văzuse că au făcut părinții lui, și a urmărit cu bucurie nevinovată fluturarea de aripi a insectei.

Și totuși pe fața lui stăruia parcă un ciudat aer de înțelepciune, care-l făcu pe Owen Warland să se simtă rău, de parcă băiatul ar fi fost bătrînul Hovenden, mîntuit doar în parte de asprul lui scepticism printr-o încredere copilărească.

— Ce mutră înțeleaptă a făcut prichindelul! îi șopti Robert Danforth nevestei.

— În viața mea n-am văzut o privire ca asta în ochii unui copil, răspunse Annie, pe bună dreptate, admirîndu-și odrasla mai mult decît fluturele artistic. Drăguțul de el, pricepe taina mai bine decît noi!

Strălucirea fluturelui mecanic pîlpîia și apoi se stingea mereu, de parcă ar fi simțit, aidoma artistului, ceva nu tocmai prietenos

în firea copilului. În cele din urmă, fluturele se ridică de pe mînuța băiatului, cu o mișcare slobodă și avîntată, ce părea să-l poarte fără sforțare tot mai sus... Dacă n-ar fi întîmpinat nici o piedică, s-ar fi înălțat spre tăriile cerului și ar fi ajuns nemurilor; dar luciul său lumină tavanul; țesătura nespus de fină a aripioarelor lui se frecă de acest mediu pămîntesc, și cîteva scîntei căzură ca smulse din puzderia de stele a Căii Robilor și rămaseră să licărească pe covor. Apoi fluturele coborî și el, fremătînd din aripioare și, în loc să se întoarcă la copil, păru atras de mîna Făurarului de Frumuseți.

— Asta nu! Asta nu! murmură Owen Warland, ca și cum creația sa l-ar fi putut înțelege. Tu ai plecat din inima stăpînului tău, care te-a zămislit, și nu mai ai de ce să faci cale întoarsă!

Cu o mișcare șovăielnică, aruncînd raze tremurătoare, fluturele se zbătu pare-se să ajungă pe degetul copilului. Dar pe cînd mai plutea încă în aer, băiatul cel voinic, pe fața căruia se citea expresia răutăcioasă și vicleană a bunicului său, înhăță insecta fermecată și o turti în palmă. Annie țipă; bătrînul Peter Hovenden izbucni într-un rîs disprețuitor și fără inimă. Potcovarul desfăcu mîna copilului cu de-a sila și găsi în podul palmei o grămăjoară de frînturi lucioase, din care zburase pentru totdeauna taina frumuseții.

Cît despre Owen Warland, el privea nepăsător la aparenta năruire a trudei sale de o viață întreagă. Dar nu era deloc năruire. Prinsese un fluture cu mult mai de preț decît acela. Cînd artistul s-a înălțat atît de sus încît a înfăptuit Frumosul, distrugerea creației sale de către semenii lui neștiutori nu mai însemna nimic în ochii lui. Conștiința împlinirii visului său îl bucura pe deplin.

Comoara lui Peter Goldthwaite

— Și așa, Peter, vasăzică nici nu vrei să stai de vorbă asupra tîrgului ăsta? zise domnul John Brown, îmbumbîndu-și surtucul peste rotunjimile destul de însemnate ale persoanei sale și trăgîndu-și mănușile pe degete. Nu vrei cu nici un chip să-mi vinzi hardughia asta cu pămînt cu tot, la prețul pomenit?

— Nici la prețul ăsta și nici măcar la unul întreit, răspunse Peter Goldthwaite, un bărbat cărunt, deșirat și cu hainele ferfenițā. Adevărul adevărat, domnule Brown, este că trebuie să-ți cauți alt teren pentru blocul dumitale de cărămidă și să te mulțumești să-l lași pe ăsta tot în stăpînirea mea. Pentru vara viitoare plănuiesc să ridic o căsoaie de toată frumusețea peste pivnița celei vechi.

— Pfiu, Peter! strigă domnul Brown, deschizînd ușa bucătăriei. Mulțumește-te să clădești palate în văzduh, unde locurile de casă sînt mai ieftine decît pe pămînt, ca să nu mai vorbim de costul cărămizilor și al mortarului. Temelii dintr-acelea sînt destul de solide pentru clădirile tale, pe cînd asta de sub noi e tocmai ce-mi trebuie mie; așa că ne putem face amîndoi treburile cum nu se poate mai bine. Ei, te mai întreb o dată, ce zici?

— Taman ce-am zis și mai înainte, răspunse Peter Goldthwaite.

Cît despre palatele din văzduh, ale mele n-or fi poate chiar aşa de semeţe ca o clădire de felul acela, dar poate sint la fel de bine înfipte in pămînt ca şi un bloc zidit foarte cinstit din cărămidă, cu pinzărie, croitorii şi bănci de credit la catul de jos şi cu avocaţi la cel de sus, măcar că dumneata ţii morţiş să-l înlocuieşti.

— Bine, Peter, dar cheltuiala? Ei? se îndîrji domnul Brown, cam ţifnos, părăsind incăperea. Sau poate că o acoperi cît ai bate din palme cu un cec de la banca „Balonul de săpun"?

Cu vreo douăzeci sau treizeci de ani in urmă, John Brown şi Peter Goldthwaite fuseseră cunoscuţi în lumea comercială ca tovarăşi — sub firma „Goldthwaite & Brown". Numai că tovărăşia se desfăcuse repede din cauza firii deosebite a celor două părţi.

De atunci incoace, John Brown. avînd tocmai însuşirile a o mie de alti John Brown şi, prin aceeaşi neobosită osîrdie ca şi ei, ajunsese la o mare înflorire. fiind totodată unul dintre cei mai bogaţi John Brown de pe lumea asta.

Peter Goldthwaite, dimpotrivă, după ce incercase o mulţime de planuri care ar fi trebuit să adune toată moneda metalică şi de hîrtie din ţară în cuferele lui, a rămas la fel de calic ca şi oricare alt om cu coatele peticite. Deosebirea dintre el şi fostul său asociat poate fi lămurită în două vorbe: in vreme ce John Brown nu se bizuia niciodată pe noroc, il avea întotdeauna; pe cînd Peter Goldthwaite îşi întemeia toate planurile pe noroc, şi nu-l avea niciodată. Atita vreme cit mijloacele îi îngăduiseră, făcuse speculaţii grandioase; dar în ultimii ani, ele se mărginiseră la afaceri neinsemnate — de genul jocului la loterie. Odată pornise undeva spre sud cu o expediţie de căutători de aur şi izbutise cu multă iscusinţă să-şi golească de tot buzunarele, in vreme ce alţii şi le umpluseră ochi pe ale lor cu pepite * de prin partea locului. Mai de curind cheltuise o moştenire de vreo mie-două de dolari cumpărînd rente mexicane, drept care devenise proprietarul unei provincii; care însă, după cum s-a dumirit apoi Peter, se afla aşezată acolo unde putea să-şi cumpere — tot cu banii ăştia — o întreagă impărăţie: in nori.

După descoperirea acestei proprietăţi de preţ. Peter s-a întors atît de prăpădit, de slab şi de rufos, încît, ajungînd in Noua Anglie. sperietoarele de ciori îi făceau semne prieteneşti cînd trecea pe lîngă vreun lan de grîne.

— Aş! fluturau doar în bătaia vîntului. zicea Peter Goldthwaite.

Ba nu. Peter, zău că sperietoarele de ciori iţi făceau semne pentru că-şi recunoşteau fratele.

În vremea cînd se petrece povestea noastră. tot cîştigul pe care-l pusese la o parte n-ar fi ajuns nici măcar să plătească impozitul pe casa bătrinească in care locuia. Era o casă de lemn. cu multe cornişe şi turnuleţe, roasă de ploi şi acoperită de muşchi. aşa cum găsim ici-colo pe străzile oraşelor noastre mai vechi, cu catul de sus răsfrînt deasupra celui de jos, ca o frunte încruntată la vederea noutăţilor din jur. De casa asta strămoşească, aşa nevoiaşă cum era, inţeleptul Peter Goldthwaite nu voia să se despartă nici în ruptul capului. Pentru pricini cunoscute numai lui, nu voia s-o vîndă nici la mezat, nici prin bună învoială, măcar că, fiind situată central, pe strada principală a oraşului, i-ar fi adus un preţ bun. Se

* Bucăţi de aur în stare nativă *(N. T.)*.

părea într-adevăr că există o fatalitate care-l lega de locul unde se născuse, pentru că, oricît de des ajunsese în pragul ruinei, așa cum se afla și acum, nu făcuse acel ultim pas care l-ar fi silit să-și dea casa pe mîna creditorilor. Așa că aici sălășluia el, laolaltă cu ghinionul, în așteptarea norocului.

Și, prin urmare, chiar aici, în bucătăria lui — singura odaie din care trosnetul vreascurilor aprinse mai alunga frigul unei seri de noiembrie — a primit sărmanul Peter Goldthwaite vizita bogătașului care-i fusese odinioară tovarăș. La sfîrșitul întrevederii lor, Peter lăsă capul în jos și se uită cam abătut la hainele de pe el, care păreau făcute încă pe vremea firmei „Goldthwaite & Brown". Partea de sus a îmbrăcămintei era un surtuc dubios, tare ieșit de soare și cîrpit pe la coate cu bucăți de postav mai nou; pe dedesubt purta o jiletcă neagră, cam roasă, văduvită de vreo cîțiva nasturi de mătase, al căror loc îl luaseră alții de cu totul alt fel; și, în sfîrșit, deși avea o pereche de pantaloni gri, care erau din cale afară de ponosiți și își cam schimbaseră culoarea, rumenindu-se adesea împreună cu turloaiele lui Peter la focșorul din cămin.

De altfel, persoana lui Peter era pe măsura arătoaselor lui veșminte. Sfrijit, cărunt, cu obrajii scofîlciți și cu ochii duși în fundul capului, arăta într-adevăr ca un om care se hrănise cu planuri clădite pe nisip și nădejdi zadarnice, pînă ce a ajuns să nu mai poată nici să-și țină zilele cu asemenea zeamă lungă, nici să înghită o mîncare mai de doamne-ajută.

Dar cu una, cu alta, Peter Goldthwaite al nostru, chiar așa găgăuță și smintit cum era, ar fi putut face o figură foarte frumoasă în lume dacă și-ar fi folosit imaginația în sfera celestă a poeziei, în loc s-o prefacă într-un demon al stricăciunii în afaceri bănești. La drept vorbind, nu era băiat rău, ci, dimpotrivă, nevinovat ca un copil. Așa cum îl hărăzise natura, era cinstit și onorabil, un adevărat gentleman — în măsura în care îi îngăduie oricărui om viața zbuciumată și nevoia care te strînge în spate.

Și cum stătea Peter așa, pe cărămizile strîmbe ale căminului, uitîndu-se jur împrejur la jalea din bucătăria veche, în ochi i se aprinse lumina unui entuziasm care-l părăsea arareori. Ridică mîna, strînse pumnul și-l izbi cu putere în cărămizile afumate.

— A sosit vremea! spuse el. Avînd o asemenea comoară la îndemînă, ar fi o nebunie să mai trăiesc ca un om sărman. Mîine dimineață încep cu podul, și să mă bată dumnezeu dacă m-oi lăsa pînă nu dărîm toată casa!

Afundată în cotlonul din dosul căminului, ca o vrăjitoare într-o peșteră cufundată în beznă, stătea o bătrînică și cîrpea una dintre cele două perechi de ciorapi cu care-și apăra Peter Goldthwaite degetele de la picioare să nu-i degere. Cum partea de sus a ciorapilor era încă bună, pe cînd cea de jos era prea ruptă ca s-o mai poată țese cumva, baba tăiase în bucăți o ruptură de fustă de flanelă, ca să-i tălpuiască.

Tabitha Porter era o fată bătrînă, trecută de șaizeci de ani, din care cincizeci și cinci — de cînd o scosese bunicul lui Peter de la azilul de copii orfani — și-i petrecuse tot acolo după cămin. Nu avea alt sprijin pe lume în afară de Peter, după cum nici el n-o avea decît pe ea: atîta vreme cît Peter avea un acoperiș deasupra capului, avea și Tabitha unde să se adăpostească. Iar dacă el ar fi

rămas fără adăpost, ea şi-ar fi luat stăpînul de mînă şi l-ar fi dus la casa ei de baştină — azilul. Dacă ar fi fost vreodată nevoie, ea ţinea de ajuns la el ca să-i dea şi bucăţica de la gură şi să-l îmbrace cu zdrenţele ei.

Dar Tabitha era o babă ciudată şi — cu toate că nu se molipsise niciodată de gărgăunii lui Peter — se deprinsese atît de mult cu trăsnăile şi capriciile lui, încît le lua pe toate ca pe lucrul cel mai firesc de pe pămînt. Auzindu-l că ameninţă să dărîme casa pînă în temelii, ridică liniştită ochii de la ciorapii din mîna ei:

— Mai bine lasă bucătăria la urmă, domnule Peter! zise ea.

— Cu cît mai curînd o dăm toată la pămînt, cu atît mai bine, spuse Peter Goldthwaite. Mi s-a urît de moarte să mai trăiesc în casa asta veche, friguroasă şi întunecată, afumată toată. Vîntul pătrunde prin toate crăpăturile, peste tot scîrţiie şi geme, de ţi se face şi teamă. Am să întineresc cînd ne-om muta în vila mea arătoasă de cărămidă, ceea ce, dacă ne-o ajuta dumnezeu, o să se întîmple pînă la toamnă pe vremea asta. Şi tu, mătuşă Tabitha, ai să ai odaia ta cu ferestrele înspre soare, zugrăvită şi mobilată după gustul tău.

— Tare aş vrea să fie ca bucătăria asta, răspunse Tabitha. N-am să mă simt ca acasă în ea pînă nu se înnegreşte de fum colţul căminului, ca ăsta de aici. Şi asta n-o să se întîmple pînă într-o sută de ani. Şi cît vrei să cheltuieşti cu casa, domnule Peter?

— Ce are a face asta? strigă Peter semeţ. Ce, n-a lăsat strămoşul meu, Peter Goldthwaite, al cărui nume îl port şi care a murit acum şaptezeci de ani, o comoară îndestulătoare pentru a clădi şi douăzeci de case?

— Asta aşa e, domnule Peter, încuviinţă Tabitha, punînd iar aţă în ac.

Tabitha înţelese bine că Peter vorbea de o uriaşă grămadă de metal preţios despre care se zicea că se află ascunsă undeva în pivniţă sau în pereţi, sau poate pe sub duşumele, ori în vreo tainiţă, ori în cine ştie ce firidă necunoscută celor din casă. Mergea vorba că această avere o strînsese acel Peter Goldthwaite din vremuri îndepărtate, a cărui fire părea să fi semănat ca două picături de apă cu aceea a lui Peter Goldthwaite din povestea noastră. Ca şi acesta, născocise fel de fel de planuri nesăbuite, încercînd să adune aurul cu baniţa şi cu carul, în loc să pună ban cu ban la ciorap. Şi tot asemenea lui Peter Goldthwaite al doilea, treburile îi merseseră mereu anapoda şi, dacă n-ar fi fost izbînda răsunătoare a ultimului său plan, bătrînul pîrpiriu şi încărunţit ar fi rămas doar cu o biată haină şi o singură pereche de pantaloni.

Umblau tot felul de zvonuri cu privire la natura acestei fericite speculaţii; unul pretindea că bătrînul Peter ar fi făcut rost de aur prin alchimie; altul că prin magie neagră îl smulsese din buzunarele oamenilor; iar un al treilea zvon, încă şi mai puţin întemeiat, susţinea că dracul i-ar fi deschis larg porţile vechii vistierii provinciale. Se zicea totuşi că o piedică necunoscută îi răpise plăcerea de a se bucura de bogăţiile lui şi că avusese o pricină oarecare să le ascundă de moştenitorul său sau, în orice caz, că murise fără să dezvăluie ascunzătoarea. Tatăl lui Peter al nostru a dat destulă crezare acestui zvon pentru a tocmi oameni să sape toată pivniţa. Cît despre Peter, el nu se sfiise să socoată legenda un adevăr de netăgăduit şi — în mijlocul nenumăratelor lui necazuri — avea măcar

această alinare că de-ar istovi toate celelalte izvoare de cîştig, tot ar mai putea da de bogăţie dărîmîndu-şi casa.

Şi totuşi, dacă nu cumva în fundul inimii lui stăruia o îndoială în basmul cu aurul, e greu să ne lămurim de ce a lăsat acoperişul strămoşesc să dăinuie atîta vreme, deoarece nu i se întîmplase nicicînd să vadă clipa în care comoara străbunului nu şi-ar fi găsit loc din belşug în cufărul său bine ferecat. Acum însă îi ajunsese cuţitul la os. Dacă ar mai întîrzia numai puţin cu cercetările, casa ar ieşi din mîna moştenitorului şi, o dată cu ea, şi mormanul uriaş de aur, rămînînd îngropat pînă ce ruina zidurilor străvechi l-ar dezvălui necunoscuţilor dintr-o generaţie viitoare.

— Da ! strigă iar Peter Goldthwaite, mîine mă apuc de treabă !

Şi cu cît chibzuia Peter mai adînc la această chestiune, cu atît se încredinţa mai mult de izbîndă. Dumnezeu îi dăruise o minte atît de mlădioasă, încît chiar acum, ajuns în toamna veştedă a vieţii, putea adeseori ţine piept veseliei primăvăratice a altor oameni. Înviorat de zorii luminoşi ai viitorului, începu să zburde prin bucătărie ca un spiriduş, scălîmbăindu-şi din cale afară de caraghios braţele şi picioarele ciolănoase şi strîmbîndu-şi chipul supt de foame.

Ba chiar, în iureşul veseliei, a prins-o pe Tabitha de mîini şi a dănţuit cu ea în lungul şi în latul podelei, pînă ce mişcările ciudate ale încheieturilor ei ruginite i-au stîrnit un hohot de rîs năvalnic, purtat de ecou prin toate încăperile casei, de parcă Peter Goldthwaite ar fi hohotit în fiecare dintre ele. În cele din urmă, Peter îşi făcu vînt pînă în norii de fum ai tavanului, iar cînd ajunse cu bine pe pardoseală se strădui să-şi regăsească obişnuita încruntare.

— Mîine, la răsăritul soarelui, repetă el luîndu-şi lampa ca să se ducă la culcare, am să văd dacă o fi ascunsă comoara aceea în pod.

Gîfîind, icnind şi abia putînd să-şi tragă sufletul după gimnastica de adineauri, Tabitha propuse :

— Şi cum iar am rămas fără lemne, pe măsură ce dărîmi casa, domnule Peter, eu am să pun grinzile şi scîndurile pe foc.

Minunate au fost în noaptea aceea visele lui Peter Goldthwaite ! Mai întîi se făcea că întoarce cogeamite cheie în broasca unei uşi de fier care semăna cu cea de la o criptă, dar care, după ce a deschis-o, i-a dezvăluit privirilor o boltă ticsită cu bani de aur, ca grînele aurii într-un hambar. Mai erau acolo şi potire încrustate, castroane, talgere, blide şi capace de aur sau argint, pe lîngă lanţuri şi alte giuvaere nepreţuite, deşi pătate ici-colo din pricina umezelii din vistierie ; pentru că, pasă-mi-te, din toate avuţiile pierdute pe veci de oameni, fie îngropate în fundul pămîntului, fie cufundate în adîncul mării, Peter Goldthwaite găsise o parte în această boltă.

Într-alt vis se făcea că se întoarce, la fel de pîrlit ca întotdeauna, la vechea lui locuinţă, şi-l întîmpină la uşă un bărbat deşirat şi cărunt, pe care l-ar fi confundat cu propria lui persoană dacă n-ar fi purtat haine de o croială mult mai demodată. Dar casa, fără să-şi fi schimbat înfăţişarea dinainte, se prefăcuse într-un palat al metalelor preţioase. Duşumelele, zidurile şi tavanele erau făurite din argint lustruit ; uşile, cercevelele ferestrelor, cornişele, balustradele şi treptele scărilor — din aur curat ; de argint erau şi scaunele, dar aveau fundul de aur ; iar scrinurile înalte de aur stăteau pe picioare de argint ; şi paturile erau de argint, cu macaturile ţesute din fir de aur şi cearşafuri din pînză de argint.

Fără doar şi poate, o singură atingere de mină prefăcuse casa din temelii, pentru că ea păstra toate semnele pe care le ţinea minte Peter. Doar atit că acum lucrurile nu mai erau de lemn, ci de aur şi argint; şi iniţialele lui pe care le crestase in tocul uşii, pe cind era copil, rămăseseră săpate adinc in aurul cadrului nou. Din cale afară de fericit ar fi fost Peter Goldthwaite de n-ar fi avut, ori de cîte ori intorcea privirile, iluzia că locuinţa lui recade, din splendoarea ei strălucitoare, în mizeria şi tristeţea de ieri.

Peter s-a sculat cu noaptea in cap, a pus mina pe o toporişcă, pe un ciocan şi un ferăstrău, pe care le aşezase de cu seară la căpătiiul său, şi s-a urcat in podul casei. Deocamdată, podul era încă slab luminat de o rază de soare cu dinţi care pătrundea cu mare greutate prin ochiul de geam prăfuit.

Într-un pod, un moralist ar putea găsi din belşug teme pentru meditaţiile lui înţelepte şi nepractice. Acolo e purgatoriul modelor trecute, al fleacurilor efemere de odinioară, al tuturor lucrurilor preţuite doar de o generaţie de oameni şi care, cînd oamenii acelei generaţii au fost coborîţi în mormint, au fost şi ele urcate in pod, nu pentru a fi bine păstrate, ci doar pentru a nu sta în cale.

Peter a văzut teancuri de registre mucede şi ingălbenite, legate în pergament, pe filele cărora creditorii morţi şi ingropaţi de mult înscriseseră numele unor datornici morţi şi ingropaţi de mult, cu o cerneală atît de ştearsă acum, incit erau mai uşor de citit pietrele lor de mormint. A găsit haine vechi, mîncate de molii, prea rupte şi ferfeniţite ca să le mai poată îmbrăca. Era aici şi o sabie ruginită — nu o spadă de ofiţer, ci o floretă de domnişor —, care nu ieşise niciodată din teaca ei inainte de a şi-o pierde.

Erau aici bastoane de vreo douăzeci de feluri — dar nici unul cu măciulia de aur — şi cataraime de ghete de diferite modele şi din diferite materiale — dar nici una de argint şi nici incrustată cu pietre preţioase. Era aici şi o ladă plină de ghete cu călciiul inalt şi vîrful intors. Erau aici, pe un raft, o mulţime de sticluţe, pe jumătate pline cu leacuri vechi de la spiţerie, care, după ce jumătatea cealaltă fusese înghiţită de strămoşii lui Peter, au fost aduse aici de lîngă patul de moarte al bolnavilor. Era aici — ca să nu aşternem un şi mai lung inventar al unor lucruri care nu vor fi niciodată scoase la mezat — şi o oglindă mare, spartă şi prăfuită, care făcea imaginile întunecate ale acestor lucruri să pară şi mai vechi decît erau ele cu adevărat.

Cînd, fără să ştie că se află in faţa unei oglinzi, Peter a dat cu ochii de propriile-i trăsături, slab reflectate de sticla acesteia, el şi-a inchipuit că străbunul său Peter Goldthwaite s-a intors fie ca să-l ajute, fie ca să-l impiedice in căutarea comorii ascunse. În clipa aceea, in mintea lui a licărit gîndul ciudat că el e chiar Peter, cel care ascunsese aurul, şi că ar trebui să cunoască locul tăinuit. Chipurile, însă, uitase, cine ştie cum, acest lucru.

— Hei, domnule Peter! strigă Tabitha de pe scara care ducea la pod. Ai dărîmat casa destul ca să pot pune ibricul de ceai?

— Încă nu, băbuţă Tabby, dar ai să vezi că n-o să trebuiască să aştepţi prea mult.

Cu aceste vorbe, Peter inălţă toporişca deasupra capului şi lovi cu atita putere in dreapta şi în stinga, încit se ridică un nor de

praf, scîndurile se frînseră şi intr-o clipă bătrînica se trezi cu poala plină de aşchii, surcele şi moloz.

— O să căpătăm destul de ieftin lemnele pentru iarnă, grăi ea.

Treaba cea bună fiind astfel începută, Peter a spart şi a surpat totul în jurul lui, izbind şi tăind grinzile şi bîrnele, scoţînd cuiele, desfăcînd şi rupînd scîndurile, cu o gălăgie nemaipomenită, de dimineaţa pînă seara. A avut însă grijă să lase partea din afară a casei neatinsă, pentru ca vecinii să nu poată bănui ce se petrece înăuntru.

Nici una dintre trăsnăile lui dinainte, chiar dacă-l făceau fericit atîta vreme cît ţineau, nu-l umpluseră de o asemenea încîntare cum simţea acum. Poate că, la urma urmei, mintea lui Peter Goldthwaite era astfel alcătuită încît îi aducea o răsplată lăuntrică pentru toate relele pe care i le pricinuia în lume. Dacă era sărac, rău îmbrăcat sau chiar flămînd şi în primejdie să fie nimicit oricînd de prăpastia în care ameninţa să-l arunce ruina, totuşi, numai trupul îi rămînea în această nenorocită stare, pe cînd sufletul său, care năzuia tot mai sus, se îmbăta de soarele unui viitor luminos. Firea lui era veşnic tînără, şi felul lui de viaţă înclina s-o păstreze mereu aşa.

Părul alb nu însemna nimic, după cum nici zbirciturile şi lipsa de vlagă nu însemnau nimic; putea într-adevăr să pară bătrîn şi să aducă într-un chip cam neplăcut cu un moşneag deşirat şi jerpelit; dar Peter cel adevărat era de felul său un tînăr plin de nădejdi, care abia îşi făcea intrarea în lume. De cîte ori se aprindea din nou focul, tinereţea lui stinsă renăştea din vechea ei cenuşă. Şi acum renăştea plină de avînt. După ce trăise atît de mult — nu prea mult, ci doar atît cît trebuia — ca un holtei simţitor, nutrind cu căldură şi gingăşie visuri frumoase, se hotărî acum ca, de îndată ce-i va străluci înaintea ochilor aurul ascuns, să pornească în peţit şi să cîştige inima celei mai frumoase fete din oraş! Ce inimă i s-ar fi putut împotrivi? Ferice de el!

Cum Peter lipsise multă vreme de prin localurile de petrecere, umblînd pe la birouri de asigurare, săli de lectură a presei şi librării, şi cum prea puţine familii îi doreau prezenţa sau rîvneau la cinstea de a-l avea în sînul lor, el şi cu Tabitha aveau obiceiul să stea seară de seară la taifas lîngă vatra căminului. Aici se aduna întotdeauna din belşug rodul trudei sale din ziua aceea. Focul se bizuia mai ales pe cîte un butuc bun de stejar care, deşi fusese adăpostit de ploaie şi de umezeală mai bine de un veac, tot mai fîsîia în vatră şi scotea pe la capete şiroaie de apă, de parcă n-ar fi trecut decît o săptămînă-două de la tăierea copacului. Apoi mai erau vreascuri mărişoare, groase, negre şi grele, care nu cunoşteau putreziciunea şi nu puteau fi nimicite decît prin focul în care străluceau ca nişte bare de fier înroşit. Pe această temelie solidă, Tabitha clădea o întocmire mai uşoară din aşchii de la tăbliile uşilor, de la ciubucăria de lemn şi de la alte lucruri care ard iute. Toate acestea se aprindeau ca paiele şi aruncau vîlvătăi strălucitoare către hornul larg, luminîndu-i pereţii negri de funingine, pînă aproape de vîrf. Totodată alungau întunericul de prin colţurile pline de păianjeni şi dintre grinzile înnegrite ale tavanului, izgonindu-l dumnezeu ştie unde, pe cînd Peter zîmbea ca omul cel mai vesel de pe lume, iar Tabitha părea o bătrînică cum nu se poate mai mulţumită. Toate acestea nu erau, bineînţeles, decît simbolul soartei fericite pe care năruirea casei avea să le-o aducă celor ce sălăşluiau în ea.

În vreme ce uscăturile de brad se înflăcărau și trosneau, Peter privea și asculta, legănat de gînduri încîntătoare. Dar cînd scurtelor izbucniri luminoase și zgomotoase le urmau licăririle roșietice și umbrele negre, însoțite de dogoarea căldurii și de cîntecul pătrunzător al lemnelor care aveau să țină toată seara, căpăta chef de vorbă. Într-un rînd a pus-o — poate pentru a suta oară — pe Tabitha să-i mai spună cîte ceva nou despre strămoșul său.

— Stai de cincizeci și cinci de ani în colțul ăla, mamă Tabitha, și trebuie să fi auzit multe legende privitoare la bunicul unchiului meu. Nu mi-ai spus tu că, intrînd pentru prima dată în această casă, ai găsit o bătrînă care stătea chiar pe locul tău și ținuse gospodăria vestitului Peter Goldthwaite?

— Ba chiar așa, domnule Peter! Și femeia asta mergea pe o sută de ani. Zicea că de multe ori petrecuse seara lîngă focul din bucătărie, stînd la taifas cu bătrînul Peter Goldthwaite, cam așa cum facem noi acum.

— Probabil că bătrînul îmi semăna in multe privințe, spuse Peter încîntat, pentru că altfel nu s-ar fi îmbogățit atît de mult. Numai că eu cred că ar fi putut să-și investească banii mai cu folos decît a făcut-o. Auzi vorbă: fără dobîndă! Și să n-adune decît bunuri de preț! Și pentru ca să dai de ele trebuie să dărîmi casa! Ce l-o fi făcut oare să le ascundă așa de bine, Tabitha?

— A ascuns banii pentru că nu-i putea cheltui. Ori de cîte ori se ducea să-și descuie cufărul venea pe la spate ucigă-l toaca și-l apuca de braț. Se zice că el i-a dat banii lui Peter și voia ca Peter să-i dea un înscris la mînă pentru casa și locul ăsta, iar Peter s-a jurat că nu face una ca asta.

— Așa cum i-am jurat și eu lui John Brown, fostul meu tovarăș la parte, zise Peter. Dar zău, Tabitha, toate astea-s prostii! Eu nu cred în asemenea povești.

— Deh, se prea poate să nu fie tocmai adevărul, răspunse Tabitha, pentru că unii oameni zic că Peter i-a și trecut casa lui ucigă-l toaca. Și de aceea le-a adus ea atîta ghinion celor ce-au locuit-o. Și de cum i-a dat Peter înscrisul, a și sărit capacul de la cufăr, și Peter a luat o mînă de aur dinăuntru. Dar hait! Cînd colo, în pumnul lui era doar un mănunchi de zdrențe vechi.

— Ține-ți gura, babă Tabby, și nu mai îndruga la prostii! strigă Peter din cale afară de mînios. Erau cele mai bune guinei de aur care au purtat vreodată chipul regelui Angliei. Parcă mi-aduc aminte întreaga întîmplare: și cum eu, sau bătrînul Peter sau oricine va fi fost, mi-am băgat mîna, sau și-a băgat mîna, și am scos-o plină de aur strălucitor. Auzi colo, zdrențe vechi!

Dar Peter Goldthwaite nu era omul care să se lase abătut de poveștile scornite de babe. Toată noaptea a dormit legănat de vise plăcute și s-a trezit în zori cu inima bătînd veselă, așa cum prea puțini oameni au fericirea să și-o simtă după anii fragedei tinereți. Zi de zi a muncit din greu fără să piardă o clipă, în afară doar de ora mesei, cînd Tabitha îl chema să vină neapărat să se înfrupte din varza cu carne sau din orice altă mîncare de care făcuse ea rost...

Fiind un om cu adevărat evlavios, Peter nu uita niciodată să ceară binecuvîntarea celui de sus; și o făcea cu și mai multă ardoare cînd hrana nu era prea grozavă, socotind că atunci era mai multă nevoie de binecuvîntare; și iarăși nu uita să mulțumească

domnului chiar şi după o masă pe sponci, cînd pofta era sănătoasă — pentru că ea preţuieşte mai mult decît un stomac stricat la un ospăţ.

Apoi se grăbea să se întoarcă la truda lui şi într-o clipă se pierdea într-un nor de praf iscat din pereţii vechi. De văzut nu-l mai puteai vedea, însă de auzit nu puteai să nu-l auzi, dată fiind larma pe care o făcea. Ce demnă de invidiat e conştiinţa că faci un lucru folositor! Nimic nu-l tulbura pe omul nostru; sau cel puţin în afară de acele fantome ale minţii care par nişte vagi amintiri şi totuşi au şi înfăţişarea presimţirilor. Se oprea adesea, cu barda în aer, şi-şi spunea:

— Peter Goldthwaite, eşti sigur că n-ai mai dat şi altă dată această lovitură?

Sau:

— Peter, ce nevoie ai să dărîmi toată casa? Gîndeşte-te puţin şi nu se poate să nu-ţi aminteşti unde e ascuns aurul.

Dar zilele şi săptămînile treceau, fără nici o descoperire însemnată. Uneori, într-adevăr, se întîmpla ca vreun guzgan, slab şi cenuşiu, să-l iscodească pe bătrînul slab şi cenuşiu, întrebîndu-se ce diavol o fi pătruns în casa veche, atît de tihnită pînă atunci. Alteori Peter se înduioşa de jalea vreunei şoricioaice care adusese pe lume cîte cinci-şase puişori micuţi, drăgălaşi şi cu blana moale, tocmai la vreme ca să-i vadă zdrobiţi de ruinarea casei. Deocamdată, însă, nici urmă de comoară!

În vremea asta, Peter, hotărît ca Soarta şi zelos ca Timpul, isprăvise cu podul şi ajunsese la catul de sus, unde avea acum de lucru într-o odaie de la stradă. Fusese pe vremuri dormitorul musafirilor de vază şi mergea vorba că ar fi fost cinstit de însuşi guvernatorul Dudley şi de alţi oaspeţi de seamă.

Mobila se dusese. Mai stăruiau unele rămăşiţe ale tapetului, zdrenţuit şi ieşit de soare, dar mai mari decît ele erau bucăţile de perete rămase goale şi împodobite cu desene în cărbune — mai ales capete de oameni prinse din profil. Acestea fiind mostre ale geniului său din tinereţe, pe Peter îl durea mai tare inima să le strice decît dacă ar fi fost frescele lui Michel Angelo.

O schiţă însă — şi anume cea mai bună — îi aducea simţiri deosebite. Înfăţişa un zdrenţăros care se sprijinea într-o cazma, aplecîndu-şi trupul deşirat asupra unei gropi din pămînt, întinzînd mîna să apuce un lucru pe care-l găsise. Dar la un pas în spatele lui se vedea rînjind drăceşte o siluetă încornorată, cu coada moţată şi copita despicată.

— Piei, satană! strigă Peter. Lasă omul să-şi ia aurul!

Ridicînd toporul, îl trăsni în cap pe nobilul încornorat, şi încă aşa de tare încît îl sfărîmă nu numai pe el, ci şi pe căutătorul de comori, şi făcu să dispară ca prin farmec întreaga scenă. Ba, pe lîngă toate astea, toporul sparse şipcile şi tencuiala, şi dezvălui o scobitură în perete.

— Doamne fereşte, domnule Peter, da' ce, te cerţi cu ucigă-l toaca? întrebă Tabitha, care venise să caute ceva lemne de pus pe foc.

Fără a-i răspunde bătrînei, Peter mai sparse o bucată de perete şi deschise astfel un dulăpior, aşezat într-o parte a căminului, cam pe la înălţimea pieptului. Înăuntru nu erau nimic altceva decît o lampă de alamă coclită şi o bucată de pergament prăfuit. În vreme

ce Peter o cerceta pe aceasta din urmă, Tabitha luă lampa şi se apucă s-o frece cu şorţul.

— N-are rost s-o freci, Tabitha, zise Peter. Nu e lampa lui Aladin, cu toate că eu o socotesc semnul unui noroc la fel de mare ca al lui. Ia uită-te aici, Tabby!

Tabitha luă pergamentul şi-l apropie de nas, pe care stătea călare o pereche de ochelari cu ramă de fier. Dar abia a inceput să-l desluşească şi a izbucnit într-un rîs cu sughiţuri, ţinîndu-se cu miinile de burtă.

— Nu-ţi bate joc de o bătrînă! strigă ea. Asta-i scrisul matale, domnule Peter! Aidoma cu cel din scrisoarea pe care mi-ai trimis-o din Mexic.

— Fără îndoială e o mare asemănare între scrisul ăsta şi acela, spuse Peter, cercetînd iar pergamentul. Dar ştii şi tu prea bine, Tabby, că acest dulăpior tainic trebuie să fi fost tencuit inainte de a fi venit tu în casă şi eu pe lume. Nu, ăsta e scrisul bătrînului Peter Goldthwaite. Aceste coloane de lire, şilingi şi pence sînt scrise de el şi arată valoarea comorii. Şi aici, jos, e pomenită, fără îndoială, ascunzătoarea. Dar fie că cerneala s-a şters, fie că s-a jupuit pergamentul, in orice caz nu se mai poate citi deloc. Ce păcat!

— Ei, măcar lampa e ca nouă, şi asta ne aduce o oarecare mingîiere, răspunse Tabitha.

— O lampă! îşi spuse în gînd Peter. Asta aruncă o oarecare lumină asupra cercetărilor mele.

Deocamdată, Peter se simţea mai inclinat să chibzuiască asupra descoperirii făcute decit să se pună iar pe treabă. După ce Tabitha a coborît scările, Peter nu şi-a mai dezlipit ochii de pe bucata de pergament, pe care o ţinea in dreptul unei ferestre din faţă, atit de prăfuită încît soarele abia putea arunca pe podea umbra cercevelelor. Peter o deschise şi se uită în stradă, în vreme ce soarele se uita în casa lui străveche. Aerul, deşi călduţ şi blînd, îl înfioră ca un duş rece.

Era prima zi de dezgheţ, in ianuarie. Neaua se aşternuse groasă pe acoperişurile caselor, dar acum se topea repede într-o puzderie de picături de apă care cădeau de pe streşini, scînteind în soare şi făcînd tot atîta zgomot ca o ploaie de vară. Pe strada mare a oraşului, zăpada bătucită era îndesată şi tare ca un caldarîm din lespezi de marmură albă şi nu era încă jilavă, cu tot aerul călduţ de primăvară. Dar cînd Peter îşi scoase capul pe fereastră văzu că lumea din oraş, dacă nu chiar oraşul, se dezgheţase la căldura acestei zile, după cele două sau trei săptămîni de iarnă. L-a umplut de bucurie — o bucurie amestecată cu un oftat — vederea şuvoiului de doamne care forfoteau pe trotuarele alunecoase, cu obrajii îmbujoraţi, pe care glugile cu pene, şalurile şi capele de samur le făceau să strălucească şi mai tare, ca trandafirii în mijlocul unui frunziş nou.

Clinchetul zurgălăilor de la sănii răsuna mereu, cind în susul, cind în josul străzii: uneori vestea sosirea unei sănii din Vermont încărcată cu hălci îngheţate de porc, oaie sau chiar căprioară; alteori era chiar sania vreunui precupeţ care aducea pui, gişte şi curcani; ori poate vreun sătean cu soaţa lui, care veniseră la oraş şi pentru plăcerea călătoriei, şi ca să mai tîrguiască de pe la prăvălii, şi ca să vîndă niscaiva ouă şi nişte unt. Soţii aceştia umblau într-o sanie pătrată, de modă veche, care-i slujise douăzeci de ierni şi zăcuse douăzeci de veri la soare, lîngă uşa casei lor.

Iată un domnişor şi cu cucoana dumisale lunecînd pe zăpadă într-o sanie alcătuită ca o cochilie de stridie. Iată străbătind strada in goană, strecurindu-se printre celelalte vehicule inghesuite, o diligenţă pe tălpoaie de sanie, cu perdeluţele trase intr-o parte, ca să pătrundă soarele inăuntru. Iată ivindu-se de după colţ un fel de arcă a lui Noe — o sanie deschisă, mare cit toate zilele, cu cincizeci de scaune şi trasă de doisprezece cai. Vehiculul acesta incăpător era plin de flăcăi şi fecioare vesele, băieţi şi fete vesele, ba chiar şi bătrîni veseli, chiuind de bucurie şi rizînd cu gura pînă la urechi. Toţi ciripeau şi hohoteau, iar din cind in cind scoteau cite un chiot de veselie din adincul pieptului, la care cei de faţă răspundeau cu trei urale, in vreme ce o ceată de băieţi poznaşi aruncau cu bulgări de zăpadă în mijlocul petrecăreţilor. Sania trecu inainte şi cind se făcu nevăzută după colţul străzii tot se mai auzeau din depărtare strigătele de bucurie.

Niciodată nu-i fusese incă dat lui Peter să-şi desfete ochii cu o scenă mai incintătoare alcătuită din toate acestea : soarele luminos ; picăturile de apă scinteietoare ; zăpada strălucitoare ; mulţimea plină de voioşie ; graba vehiculelor de tot felul şi clinchetul zglobiu al zurgălăilor, care-ţi făcea inima să dănţuiască pe muzica lor. Nu se vedea nimic întristător, afară doar de vechitura aceea cu acoperişul ascuţit — casa lui Peter Goldthwaite, care, pe bună dreptate, putea să arate tristă pe dinafară, de vreme ce măruntaiele ii erau roase de o oftică aşa de ingrozitoare. Şi trupul deşirat al lui Peter, ivit pe jumătate la catul de sus, ce se răsfringea peste cel de dedesubt, nu era cu nimic mai prejos decit casa lui.

— Peter ! Cum mai merge, prietene Peter ? strigă un glas de peste drum, tocmai cînd Peter îşi trăgea capul inapoi. Ia uită-te incoace, Peter !

Peter se uită şi-şi văzu fostul tovarăş, pe domnul John Brown, pe trotuarul celălalt — voinic şi arătos, cu mantaua imblănită larg deschisă, lăsind să se vadă un surtuc de toată frumuseţea. Glasul lui atrăsese atenţia intregului oraş asupra ferestrei lui Peter Goldthwaite şi asupra sperietoarei de ciori, imbicsită de praf, care se ivise acolo.

— Hei, Peter, strigă iar domnul Brown, ce naiba tot faci acolo de aud aşa mare scandal ori de cîte ori trec prin dreptul casei ? Te pomeneşti că repari hardughia asta veche sau poate o prefaci intr-una nouă, eh ?

— Mă tem că e prea tirziu pentru asta, domnule Brown, răspunse Peter. Dacă o fac nouă, va fi nouă şi pe dinafară şi pe dinăuntru, de la pivniţă in sus.

— Nu ai lăsa mai bine treaba asta pe seama mea ? întrebă domnul Brown cu mult subinţeles.

— Încă nu ! răspunse Peter, inchizind repede fereastra, pentru că de cind era in căutarea comorii nu mai putea suferi să caşte oamenii gura la el.

Cind s-a retras, ruşinat de infăţişarea lui sărăcăcioasă, dar mindru de taina pe care o stăpinea, pe chipul lui Peter strălucea un zimbet trufaş, aidoma unor raze slabe de soare ce pătrund intr-o odaie murdară. S-a străduit să facă mutra pe care o făcuse probabil şi străbunul lui, nemaiincăpindu-şi in piele de bucurie că zideşte o casă solidă — adăpost pentru multe generaţii de urmaşi.

Dar odaia i se păru tare întunecoasă, după ce-l orbise albeaţa

zăpezii, şi fare tristă, in contrast cu scena vie pe care tocmai o urmărise. În scurta privire pe care o aruncase in stradă il izbise puternic felul in care lumea se păstra voioasă şi infloritoare prin petreceri, tirguieli şi tocmeli, pe cînd el, in sihăstria lui, urmărea un ţel — care se putea dovedi doar o nălucă — şi încă pe o cale pe care mulţi oameni ar numi-o nebunească.

E un mare folos al vieţii în societate că fiecare îşi potriveşte mintea după alte minţi şi îşi îndreaptă purtarea după a vecinilor, pentru ca numai rareori să i se poată zice că-i sucit. Peter Goldthwaite se supusese acestei inriuriri doar uitîndu-se pe fereastră. O vreme s-a intrebat chiar dacă e intr-adevăr ascunsă vreo ladă cu aur şi, in cazul ăsta, dacă e chiar aşa de înţelept să dărîme casa doar ca să se convingă de inexistenţa ei.

Dar gîndul fugar a dăinuit doar o clipă. Peter, Nimicitorul, şi-a reluat sarcina pe care i-o hărăzise soarta şi n-a mai şovăit pînă n-a indeplinit-o. În cursul cercetărilor lui a dat peste multe lucruri care se găsesc de obicei printre ruinele unei case vechi, precum şi peste altele care se găsesc mai rar. Ceea ce a părut mai însemnat a fost o cheie ruginită, care fusese înfiptă într-o crăpătură din perete, împreună cu o plăcuţă mică de lemn purtind iniţialele P. G. O altă descoperire unică a fost o sticlă de vin, zidită într-o sobă veche. În familia lui Peter se zicea că bunicul lui — un şoltic de ofiţer care se bătuse in războiul de demult cu francezii — ar fi pus deoparte multe duzini de sticle cu băuturi alese pentru desfătarea unor beţivani încă nenăscuţi. Peter n-avea nevoie de nici un tonic care să-i susţină inima plină de nădejdi, aşa că a păstrat vinul ca să se veselească la ceasul izbînzii.

Prin crăpăturile duşumelelor a găsit mulţi gologani de o jumătate de penny, vreo cîteva monezi spaniole şi o jumătate dintr-un ban rupt de şase pence care fusese fără îndoială dat cuiva ca amintire sau ca să-i poarte noroc. Mai era şi o medalie de argint bătută cu prilejul incoronării lui George al III-lea. Dar sipetul bătrînului Goldthwaite zbura dintr-un colţ întunecos in altul sau fugea cine ştie cum de ghearele celui de-al doilea Peter pînă cind nu-i mai rămase acestuia mult de căutat — doar să scormonească pămîntul.

N-o să-l urmăm pas cu pas pe drumul lui către izbîndă. Să spunem doar că Peter a lucrat ca o maşină cu vapori şi a isprăvit într-o singură iarnă treaba pe care toţi ceilalţi oameni care locuiseră în casă n-o făcuseră decît pe jumătate in decurs de un veac, cu toate că le fuseseră prielnice vremea şi stihiile. În afară doar de bucătărie, toate odăile şi încăperile arătau ca peştii spintecaţi. Casa nu mai era decît o cochilie — rămăsese doar stafia unei case —, la fel de ireală ca şi cele pictate pe decorurile de la teatru. Era ca o coajă neatinsă a unei roate de caşcaval in care a intrat un şoarece şi a ronţăit-o pînă n-a mai rămas nici o bucăţică de brînză. Şi acest şoarece era Peter.

Ceea ce dărîmase Peter, Tabilha pusese pe foc; pentru că ea socotea cu multă înţelepciune că, nemaiavînd casă, nu le mai trebuiau lemne ca s-o încălzească; prin urmare chibzuiala ori zgircenia ar fi fost o prostie. Şi aşa s-ar putea zice că întreaga casă se prefăcuse în fum şi se ridicase la nori prin coşul cel mare şi negru al căminului din bucătărie. S-ar putea face o minunată asemănare cu isprava omului care s-a aruncat în propriul lui gîtlej.

În noaptea dintre ultima zi de iarnă și întîia zi de primăvară ajunseseră să fie scotocite toate crăpăturile și ungherele, în afară doar de cele din bucătărie. Seara aceea fatală fusese tare urîtă. De vreo cîteva ceasuri se pornise un viscol cumplit, și viforul spulbera și învîrtea zăpada prin aer, luptîndu-se cu casa de parcă prințul văzduhului s-ar fi apucat să desăvîrșească opera lui Peter. Scheletul fiind atît de slăbit și proptelele dinăuntru îndepărtate, n-ar fi fost de mirare dacă, la vreo răbufnire mai puternică a vijeliei, pereții putrezi ai clădirii și toate cornișele acoperișului s-ar fi prăbușit în capul proprietarului. El, însă, era nepăsător în fața primejdiei, deși sălbatic și neliniștit ca și noaptea însăși sau ca flacăra ce se avînta în sus pe horn ori de cîte ori urla iar furtuna de afară.

— Vinul, Tabitha! Vinul cel bun și vechi al bunicului! Îl bem acum!

Tabitha se ridică de pe banca ei, înnegrită de fum, așezată în colțul de lîngă cămin, și puse butelca în fața lui Peter, alături de lampa veche de aramă, care-i răsplătise și ea căutările. Peter o ridică și, uitîndu-se prin lichid, privi bucătăria luminată de o revărsare de aur strălucitor, care o învăluia și pe Tabitha și-i aurea părul argintiu, prefăcîndu-i hainele ponosite în splendide rochii de regină. Asta-i amintea de visul lui de aur.

— Domnule Peter, zise Tabitha, dar se cuvine oare să bem vinul înainte de a găsi aurul?

— Ba aurul l-am găsit! strigă Peter aproape sălbatic. Sipetul e la îndemîna mea și nu mă voi culca pînă nu voi fi întors cheia în broasca ruginită. Dar mai întîi de toate, să bem!

În casă neaflîndu-se nici urmă de tirbușon, el izbi gîtul sticlei cu cheia ruginită a răposatului Peter Goldthwaite, retezînd dintr-o singură lovitură capul cu dopul pecetluit. Apoi umplu două cești de porțelan, pe care Tabitha le scosese din dulap. Atît de limpede și scînteietor era vinul acesta vechi, încît strălucea în cești și făcea crenguța cu flori roșii aprinse din fundul fiecăreia să se vadă mai deslușit decît dacă ceașca ar fi fost goală. Aroma bogată și fină a vinului se răspîndi în bucătărie.

— Bea, Tabitha! strigă Peter. Binecuvîntat să fie cinstitul bătrîn care a pus la o parte pentru noi doi licoarea asta minunată! Să bem în amintirea lui Peter Goldthwaite!

— Avem și bună pricină să ne amintim de el, încuviință Tabitha, sorbind din ceașcă.

Vreme de cîți ani, și prin ce soartă schimbătoare și nenorociri cu duiumul, adunase sticla aceea bucuria ei spumoasă ca să fie suptă în cele din urmă de două ființe atît de vesele! Fusese păstrată pentru ei o parte din fericirea unui veac apus și acum fusese eliberată, în mijlocul unui vălmășag de vedenii înveselitoare, ca să se zbenguie în furtuna și deznădejdea prezentului. Pînă vor fi terminat ei carafa, trebuie să ne îndreptăm ochii în altă parte.

Întîmplarea a făcut ca în noaptea aceea cu vifornița domnul John Brown să nu se simtă în apele sale, așa cum stătea în fotoliul lui cu arcuri, la dogoarea cărbunilor din cămin, care-i încălzeau holul elegant. Era un om bun și milos din fire și se înduioșa repede cînd se întîmpla ca vestea nenorocirilor altora să răzbată pînă la inima lui prin carapacea propriei sale bunăstări. În seara aceasta se gîndise multă vreme la fostul lui tovarăș, Peter Goldthwaite, la

trăsnăile lui ciudate și la veșnicile lui ghinioane, la sărăcia luçie pe care o văzuse in casa acestuia, cînd îl vizitase pentru ultima oară, și la înfățișarea de nebun flămînd și istovit pe care o avea Peter cind îi vorbise de la fereastră.

— Bietul om! își zise domnul Brown. Bietul smintit! Dat fiindcă-l cunosc de atita vreme pe Peter ar fi trebuit să mă ingrijesc de soarta lui in iarna asta aspră, să nu ducă lipsă de nimic.

Cu atita putere au pus sentimentele acestea stăpinire pe el, incît, in ciuda vremii ingrozitoare, s-a hotărît să se ducă pe dată la Peter Goldthwaite. Intr-adevăr indemnul avea o putere ciudată. Fiecare vaiet al viforului era ca o chemare sau cel puțin ar fi părut să fie dacă domnul Brown ar fi fost deprins să audă ecoul inchipuirii sale in gemetele vîntului. Uimit chiar el de atita bunăvoință și zel, se înfășură bine in manta, își infofoli bine gîtul și urechile în fulare și batiste și, astfel încotoșmănit, se pregăti să infrunte furtuna. Dar stihiile văzduhului erau stăpîne pe cimpul de luptă și cit pe-aci să-l infrîngă pe domnul Brown. Tocmai cind se strecura după colț, la doi pași de casa lui Peter Goldthwaite, uraganul i-a măturat picioarele, l-a aruncat cu fața in jos intr-un troian de zăpadă și s-a pornit să-i îngroape rotunjimile in alți nămeți mai grozavi. Nu mai părea să fie nici o nădejde de a ieși de acolo înaintea dezghețului. In aceeași clipă i-a zburat pălăria din cap și s-a dus hăt, departe, intr-un loc de unde nici pină acum n-au mai sosit vești despre ea.

Cu toate acestea, domnul Brown a izbutit să-și croiască o pirtie prin troienele inalte și, cu capul gol, impungînd parcă vintul, a inaintat, cu chiu cu vai, pînă la ușa lui Peter. Toată hardughia scirțiia, gemea și pocnea așa de tare, zguduindu-se atît de amenințător, incit cei dinăuntru n-ar fi putut auzi nici bătaia cea mai puternică. De aceea intră, fără să mai țină seamă de buna-cuviință, și merse bîjbîind pînă în bucătărie.

Dar și acolo intrarea musafirului nepoftit a rămas neobservată. Peter și cu Tabitha stăteau cu spatele la ușă, aplecați asupra unui cufăr cît toate zilele, pe care tocmai il scoseseră pare-se dintr-o ascunzătoare sau vreun dulap tainic zidit in peretele din stinga căminului. La lumina lămpii din mîna bătrinei, domnul Brown văzu că lădoiul era zăvorit și ferecat cu balamale de fier, întărit cu tăblii de fier și țintuit cu nenumărate cuie de fier, ca să fie un loc potrivit pentru a aduna bogăția unui veac, spre a implini lipsurile din cel următor. Peter Goldthwaite vîra tocmai cheia in broască.

— O, Tabitha, strigă el tremurînd de încîntare, cum am să pot oare indura o lumină așa orbitoare? Aurul, aurul strălucitor! Parcă mi-aduc aminte cum l-am privit pentru ultima oară, chiar cînd a căzut capacul întărit cu tăblii de fier. Și de atunci încoace, in toți ăști șaptezeci de ani, a strălucit în taină, stringind tot mai multă splendoare pentru această clipă de pomină! Are să ne orbească intocmai ca soarele la nămiezi.

— Atunci pune-ți mina streașină la ochi, domnule Peter! grăi Tabitha, ceva mai puțin răbdătoare ca de obicei. Dar, pentru numele lui dumnezeu, răsucește odată cheia!

Cu o sforțare uriașă a ambelor miini, Peter forță in sfirșit cheia ruginită in măruntaiele incuietoarei ruginite. In vremea asta, domnul Brown se apropie și-și băgă nerăbdător capul intre al

Tabithei şi al lui Peter chiar in clipa in care acesta a ridicat capaçul. Dar nici o lumină orbitoare nu s-a revărsat in bucătărie.

— Ce-i asta? strigă Tabitha, potrivindu-şi ochelarii şi ţinind sus lampa deasupra cufărului deschis. Vai de mine! E vraful de cirpe vechi ale bătrinului Peter.

— Cam aşa ceva, Tabby, zise domnul Brown, ridicind un mănunchi din această avuţie.

O, ce fantomă a unei averi moarte şi ingropate stirnise Peter Goldthwaite ca să-l scoată cu totul din minţi — şi aşa cam împrăştiate. Era aici amăgirea unei sume uriaşe, îndestulătoare pentru a cumpăra intregul oraş şi a clădi toate străzile din nou, dar care, aşa mare cum era, nu făcea doi bani in ochii unui om cu scaun la cap. Atunci care erau oare — aşa, stind strimb şi judecind drept — comorile înşelătoare din cufăr? Păi erau cupoane de credit din provincie, bonuri de tezaur, note de la băncile din provincie şi alte hirtoage dintr-astea, din prima emisiune, vechi de mai bine de un veac şi jumătate, încă din vremea glorioasei revoluţii engleze. Hirtii de o mie de lire erau amestecate printre băncuţele de un penny şi preţuiau tot atita ca şi ele.

— Vasăzică asta mi-era comoara bătrinului Peter Goldthwaite? zise John Brown. Tizul tău, dragă Peter, iţi semăna destul de bine; cind valoarea monedei din provinciile noi a scăzut la jumătate sau un sfert, el a cumpărat-o trăgind nădejde intr-o ridicare a preţului. L-am auzit eu pe bunicul spunind că bătrinul Peter ii ipotecase lui taică-su chiar casa asta pentru ca să stringă bani in vederea proiectului său prostesc. Dar hirtiile s-au depreciat aşa de mult, încit nimeni nu mai voia să le ia nici măcar cadou; şi aşa că bătrinul Peter Goldthwaite a rămas, ca şi Peter al doilea, cu miile de lire închise in sipetul ferecat, dar fără o haină în spinare. Din pricina asta a şi innebunit. Dar nu-i nimic, Peter! Asta e tocmai capitalul care-ţi trebuie ca să clădeşti palate in văzduh.

— O să ne cadă casa in cap! ţipă Tabitha, fiindcă vintul o cutremura tot mai tare.

— N-are decit! spuse Peter incrucişindu-şi braţele şi aşezîndu-se pe cufăr.

— Nu, nu, bunul meu prieten, zise John Brown, am eu loc să te găzduiesc şi pe tine, şi pe Tabby, şi am şi o boltă in care să punem la loc sigur cufărul cu comoara. Miine o să incercăm să cădem la învoială pentru vînzarea casei ăsteia bătrineşti. Preţurile proprietăţilor cresc frumos, aşa că aş putea să-ţi plătesc un preţ bunicel.

-- Şi eu, vorbi Peter Goldthwaite, inviorîndu-se întrucitva, am un plan pentru a investi banii cu mult folos.

— Cit despre asta, işi spuse John Brown in sinea lui, va trebui să cerem judecătoriei celei mai apropiate să numească un curator care să ia in păstrare banii; şi dacă Peter ţine morţiş să se apuce iar de speculaţii n-are decit s-o facă, după pofta inimii, cu COMOARA BATRINULUI PETER GOLDTHWAITE.

Citiţi in numărul viitor romanul fantastico-ştiinţific „POLUL INTANGIBIL" de Dinu Moroianu

Coperta-desen de MADELEINE BRAUN

2012

CLUB

COLECȚIA

Povestiri

ȘTIINȚIFICO-FANTASTICE

cpsf.info

prelucrare
&
editor
Costin Teo Graur

i.m. Pompilu

Au scanat, corectat, prelucrat.

Ceea ce nu au fost în stare redacțiile Știință și tehnică sau cei care au dat să continue CPSF, au reușit, cu multă dăruire, muncă și cheltuială, acești entuziaști.

Lor trebuie să le mulțumim pentru că avem acum posibilitatea să (re)citim legendara Colecție.

clandher
flash_gordon
eviigheorghe
krokodyliu
progressivefan3
car_deva
coolio
fractalus
panionios
nid68
un anonim (RK)
Gyuri
hunyade
dl. Dan Lăzărescu
Cilly Willy
fizikant
Doru Filip
connieG

(dacă este omis cineva, vă rog un email și reparăm greșeala!)

APARE DE TREI ORI PE LUNĂ - PREȚUL 1 LEU